

U R M E D I N T R E C U T

**CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ACTIVITĂȚII ȘCOLARE
ȘI EXTRAȘCOLARE A PROFESORULUI SABIN EVUȚIANU
DIRECTORUL LICEULUI „TRAIAN DODA” CARANSEBEȘ
ÎNTRE 5 IULIE 1919 – 1 MAI 1923**

**CONTRIBUTIONS TO THE KNOWLEDGE OF THE
SCHOOL AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES OF
PROFESSOR SABIN EVUȚIANU
DIRECTOR OF THE „TRAIAN DODA“ HIGH SCHOOL IN
CARANSEBEȘ BETWEEN JULY 5, 1919 - MAY 1, 1923**

Prof. dr. Dragoș CURELEA
Colegiul Tehnic Energetic Sibiu
Prof. drd. Daniela CURELEA
Colegiul Tehnic „Cibinium” Sibiu

Abstract:

In the study that we submit to your attention in the following lines, we will refer to the scholastic and extracurricular activities carried out by Professor Sabin Evuțianu until 1919, initially in the Pedagogical Section of the Theological and Pedagogical Institute supervised by the Orthodox Diocese of Caransebeș during P.S. Miron Cristea. Then in the “Preparandia” Normal School in Aradîn, during the period when the director was Roamn Ciorogariu, the later Orthodox diocese of Oradea. In the study that we submit to your attention, we will refer to the activity of Professor S. Evuțianu in Caransebeș, initially as a teacher, and then we will state his school and extracurricular efforts as director of the “Traian Doda” High School in Caransebeș during the period 1919-1923. S. Evuțianu was a member of Astra, founder of the Banat Cultural Association, president of the Caransebeș Didactic Club. He was a deputy in the Synod of the Orthodox Diocese of Caransebeș and in the National Church Congress. S. Evuțianu, participated, following the invitation addressed to him by the Primate Metropolitan of Romania Î.P.S. Dr. Miron Cristea, at the Coronation Celebrations of the Sovereigns of Great Romania, King Ferdinand I and Queen Maria on October 15, 1922 in Alba Iulia. It was part of the suite

P.S. Dr. Iosif Traian Bădescu, Orthodox Diocese of Caransebeș. Through the lines that follow and which we make available to the interested reader, we recover, in part, an important course in the life of the Romanian intellectual S. Evuțianu, both in the service of the Romanian school and of the cultural structures involved in social pedagogy projects in Caransebeș and in Banat in the first years after the Union of 1918.

Keywords:

Evuțianu, director, Traian Doda High School, Caransebeș, Didactic Club, lectures, Banat Cultural Association, Astra, teacher, Sibiu, Arad, Governing Council.

Profesorul de Științe naturale Sabin Evuțianu a fost familiarizat cu demersurile de natură didactică desfășurate în Caransebeș, încă din perioada anilor 1911-1915, când a activat ca profesor, inițial provizoriu (suplinitor), iar apoi titular în baza Ordinului Consistoriului Diecezan din Caransebeș, prezidat de P.S. Episcop dr. Elie Miron Cristea din 1/14 septembrie 1911, apoi ca titular provizoriu la Școala Comercială de Fete a Statului din Caransebeș¹. De altfel, P.S. Episcopul Miron Cristea al Caransebeșului l-a înștiințat pe tânărul absolvent al Universității din Budapesta, S. Evuțianu că este numit profesor la Catedra de Științe naturale și Geografie a Institutului Teologic și Pedagogic din orașul bănățean anterior menționat. Un an mai târziu, în 16/29 februarie 1912 a fost confirmat pe post, realizându-se în ceea ce îl privește o mărire de salariu². S. Evuțianu a prezidat Societatea de Lectură „Ioan Popasu” din Institutul Teologic și Pedagogic din Caransebeș.

Beneficiind de susținerea referentului școlar Ștefan Jianu s-a îngrijit de organizarea laboratorului de chimie experimentală și a muzeului de științe naturale al Institutului Teologic și Pedagogic, a coordonat mai multe excursii școlare cu elevii, respectiv a înregistrat și catalogat tematic cărțile de pedagogie din biblioteca institutului. A folosit la orele de predare-învățare-evaluare metoda experimentală implicând elevul în acest demers novator cu caracter investigativ, demonstrativ și aplicativ. Astfel, la finalul anului școlar elevii erau capabil să întocmească colecții și să le catalogueze, să practice mici disecții, să execute și să pună în aplicare, respectiv să prezinte diferite experimente fizico-chimice³. La puțin timp

¹ Victor DOBRESCU, *Un luptător pentru Unirea de la 1918-profesor Sabin Evuțianu*, în *Banatica*, nr. 7, 1983, p. 375.

² Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, Arad, Editura Universității „Vasile Goldiș”, 2013, p. 43, 48.

³ Semnal. Cărți și reviste, *Anuarul Institutului Teologic și Pedagogic român Greco-oriental al Diezeze Caransebeșului*, în *Telegraful Român*, anul LX, nr. 69, 28 iunie 1912, p. 279; Victor

după numirea sa ca profesor în Caransebeș, a fost chemat pentru a servi didactic în Preparandia română din Arad, instituție unde cadrele didactice au fost mai bine remunerate. S. Evuțianu, om de caracter și mare idealist a declinat în acel moment propunerea care i-a fost înaintată de Roman Ciorogariu, pe care însă, o va accepta mai târziu în anul 1913⁴.

În această perioadă profesorul S. Evuțianu a prezentat prelegeri în mediul rural din zona Caransebeș, atât în cadrul colectivului didactic, cât și în serviciul Asociațiunii Transilvane, alături de secretarul Consistorial al Episcopiei Caransebeș și de referentul școlar Ștefan Jianu. În această perioadă a avut loc și logodna lui S. Evuțianu cu Eugenia Oprișa, soția sa de mai târziu (7 aprilie 1912), fiica profesorului dr. Pavel Oprișa. Tot din această perioadă datează contribuțiile sale la periodicele locale *Educatorul* a Reuniunii învățătorilor ortodocși din cadrul Eparhiei Caransebeș și a oficiului aceleiași Eparhii, *Foaia Diecezană*⁵. În cursul anului școlar 1912-1913, S. Evuțianu a expus în 4/17 aprilie 1913 în cadrul Reuniunii comitetului didactic din Caransebeș, comunicarea științifică Științele naturale în Școala poporală⁶. Excursiile școlare pe care le-a coordonat în perioada 2-5 iunie 1913 pe itinerariul Mehadia-Băile Herculane-Orșova și Insula pitorească de pe Dunăre, numită Ada Khaleh, au fost prezentate în periodicul *Foaia Diecezană*.

În urma discuțiilor care au avut loc între S. Evuțianu, Roman Ciorogariu, Elie Miron Cristea și comisarul pe educație al Ministerului de Instrucțiune Publică și Culte de la Budapesta dr. Siegescu, s-a decis transferul profesorului Evuțianu de la catedra din Institutul Teologic Pedagogic Caransebeș la catedra de Pedagogie a Școlii Normale Arad, la jumătatea lunii august 1913. Cu data de 23 august 1913, profesorul Evuțianu a fost numit de către Consistoriul Eparhial ortodox Arad pe această catedră. S. Evuțianu părăsea Caransebeșul la finalul lui august 1913 pentru a se muta în Arad⁷. A făcut parte în perioada 16-29 decembrie același an, dintr-o comisie de calificare pentru învățători, prezidată de Vasile Goldiș, alături de comisarul guvernamental austro-ungar Iosif Siegescu⁸. În Arad,

Dobrescu, *Un luptător pentru Unirea de la 1918-profesor Sabin Evuțianu*, p. 376. Dr. Moise Ienciu a prezidat secția teologică a Societății menționate.

⁴ [Sabin Evuțianu] profesor în Arad, în *Telegraful Român*, anul LXI, nr. 85, 15 august 1913, p. 347.

⁵ Victor DOBRESCU, *Un luptător pentru Unirea de la 1918-profesor Sabin Evuțianu*, p. 377; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 49.

⁶ *Ibidem*, p. 45, 47, 49; Dumitru Tomoni, *Sabin Evuțianu un dascăl în slujba neamului*, Timișoara, Editura Eurostampa, 2014, p. 16-17.

⁷ [Sabin Evuțianu] profesor în Arad, p. 347; Eduard Găvănescu, *Un luptător pentru Unirea de la 1918*, în *Primăvara Banatului*, anul V, nr. 1, 1943, p. 49; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 232.

⁸ Maria ALEXANDRA PANTEA, *Vasile Goldiș susținător al învățământului pedagogic arădean*, în Doru Sinaci; Emil Arbonie (Coordonatori), *Administrație românească arădeană: studii și comunicări din Banat-Crișana*, volumul X, 2015, p. 483.

profesorul de Științe pedagogice și Științe naturale S. Evuțianu, continuând o tradiție de familie, a absolvit în anul 1914 și cursurile de Teologie. A fost hirotonit în treapta diaconiei în ziua de 31 decembrie 1914, iar ca protodiacon de Crăciun, în decembrie 1918 de către vlădica Elie Miron Cristea de la Caransebeș, mitropolitul primat al României și patriarhul de mai târziu⁹. Din perioada activității sale didactice la Școala Normală datează elaborarea, prezentarea în Consistoriul Diecezan și publicarea *Normativului pentru organizarea învățământului practic în Școala Normală (Institut Pedagogic) greco ortodox român din Arad*¹⁰.

S. Evuțianu a susținut în ziua de 26 iunie 1916 în fața P.S. Episcopul Ioan Ignatie Papp al Eparhiei ortodoxe a Aradului, examenul de calificare confesională. Despărțământul „Astra” Caransebeș, îl notifica pe profesorul S. Evuțianu în rândurile sale pe lista membrilor săi ordinari, în funcție de contribuția materială pe care acesta o achita față de Astra¹¹, deși în acei ani, profesorul nu mai activa didactic în Caransebeș. Profesorul Evuțianu a contribuit cu articole la apariția periodicului *Pagini literare*, între acestea remarcându-se studiul: *Hipnoza și războiul*¹². În decursul anului 1918 a colaborat la ziarul *Lumina, foaie religioasă culturală pentru popor* publicând articole vizionare pe care autorul le-a grupat sub sintagma *Fapte și învățături*¹³. În casa din Arad a liderului politic român transilvănean Ștefan Cicio-Pop s-a desfășurat în 5 noiembrie pe stil nou 1918 o întrunire a elitei românești în frunte cu Vasile Goldiș, Teodor Botiș, la care a fost invitat să participe și S. Evuțianu, dată de la care s-a descis reactivarea periodicului *Românul*. În comitetul nou de redacție, acesta a ocupat locul de redactor în perioada 25 octombrie st. v./7 noiembrie st. n. și până în 15/28 februarie 1919¹⁴. Cel mai de seamă articol publicat de către S. Evuțianu în preajma marelui eveniment de

⁹ Horia MUSTA, *Neamul mustonilor în Banat*, Timișoara, Editura Marineasa, 2009, p. 658.

¹⁰ Teodor BOTIȘ, *Istoria Școlii Normale (Preparandiei) și a Institutului Teologic Ortodox Român din Arad, 1922*, Arad, Tipografia Diecezană, 1922, p. 204; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 62.

¹¹ *Lista membrilor ordinari ai Despărțământului Astra Caransebeș*, în *Transilvania*, anul XLVIII, nr. 7-12, 1 decembrie 1917, p. 148.

¹² Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 76; Idem, *Hipnoza și războiul*, în *Pagini literare*, nr. 7, 1/14 iunie 1916, p. 139-141.

¹³ Petru CĂLIN, *Tiparul românesc diecezan din Caransebeș, 1885-1918*, volumul I. Reșița, Editura Banatica, 1996, p. 273-274; Dumitru Tomoni, *Sabin Evuțianu, un dascăl în slujba neamului*, p. 22. Dintre acestea menționăm câteva titluri: *În ce stă trâinicia popoarelor ?; De ce slăbește puterea de viață și de ce descrește poporația ?; Puterea noastră de viață în asemănare cu celelalte neamuri din țară; Războiul și cei de acasă; Războiul și cei duși*.

¹⁴ Alexandru ROZ (Coordonator), *1918-1998. Aradul și Marea Unire*, Arad, Editura Universității „Vasile Goldiș”, 1999, p. 179; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 67.

la 1 decembrie 1918 a fost cel denumit *Golgota*, însă pe care, autorul nu l-a semnat¹⁵.

În contextul organizării Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia de către Consiliul Național Român Central, S. Evuțianu a participat, atât ca delegat de drept al Institutului Pedagogic Greco-ortodox român din Arad, cât și al periodicului *Românul* la 1 decembrie 1918¹⁶. Peste ani, cu ocazia Semicentenarului Unirii de la 1918 rememorând acest moment semnificativ din istoria pe care a trăit-o, profesorul S. Evuțianu, angajat al Direcției Județene de Statistică Timișoara a notat într-un studiu publicat cu acest prilej în revista *Mitropolia Banatului* din Timișoara în anul 1968, următoarele cuvinte:

„[...] Am fost învrednicit să trăiesc aivea această măreață răscruce din istoria neamului. Eram tânăr, îmbrățișasem o carieră de jertfelnicie (a fi profesor la o școală românească în acele vremi, însemna a face apostolate) și mă găseam și în redacția ziarului «Românul», organul Consiliului național Român din Transilvania care netezea multe dificultăți ce încercau a se pune de-a curmezișul drumului mântuitor spre Alba Iulia. Eram plin de entuziasm”¹⁷.

În lunile mai-iunie 1919 este implicat în organizarea la Arad a două patrule cercetășești, iar în 19 iunie același an, a asistat în sala de festivități a Institutului Teologic-Pedagogic Arad, la înființarea secției arădene a Asociației Cercetașii României, unde a propus ca structura astfel constituită să poarte denumirea Cohorta „Moise Nicoară” din Arad, iar legiunea din județul menționat să se numească Legiunea de Cercetași „Gelu” din județul Arad, în memoria legendarului voievod român medieval¹⁸. Demersurile didactice desfășurate de către profesorul S. Evuțianu în perioada anilor 1911-1919, atât în Caransebeș, cât și la Arad au demonstrat, atât implicarea sa cu vocație în viața școlii românești, cât și dorința de afirmare personală

¹⁵ *Ibidem*, p. 67-68; *Golgota*, în *Românul*, anul VII, nr. 17, 16/29 noiembrie 1918, p. 1; Dumitru Tomoni, *Sabin Evuțianu, un dascăl în sluba neamului*, p. 24.

¹⁶ *Membri de drept ai Marii Adunări din Alba Iulia*, în *Gazeta Oficială*, nr. 10, 30 ianuarie (10 februarie) 1919, p. 49; Sabin Evuțianu, *Alba Iulia în amintirea generației din 1918*, în *Mitropolia Banatului*, anul XVIII, nr. 10-12, 1968, p. 585-593; Mircea Gheorghe Abrudan, *Clerici bănățeni făuritori ai Marii Uniri*, în Adrian Ardeș, Ioan Bolovan (Editori), *Biserica și națiune la românii din Transilvania. Episcopul Elie Miron Cristea și Marea Unire*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2018, p. 33; Dragoș Ursu, *Evuțianu Sabin*, în Dragoș Ursu; Tudor Roșu (Coordonatori), *Dicționarul personalităților Unirii. Delegații Adunării Naționale de la Alba Iulia*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, p. 86-87.

¹⁷ Sabin EVUȚIANU, *Alba Iulia în amintirea generației de la 1918*, în *Mitropolia Banatului*, anul XVIII, nr. 10-12, 1968, p. 585; *Idem*, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 279.

¹⁸ *Ibidem*, p. 77. În 25 iulie 1919, deși s-a aflat ca titular al cursurilor de pedagogie organizate de către Resortul de Instrucțiune Publică și Culte pentru învățători și profesori în localitatea Sălișteea Sibiului, prin Ordinul nr. 460 din 25 iulie 1919 a fost numit comandantul Cohortei de cercetași „Moise Nicoară” din Arad.

și ascensiune socială și profesională. A fost invitat să participe în Sibiu în cadrul lucrărilor pedagogico-metodice desfășurate în cadrul Congresul profesorilor secundari din Ardeal și Banat, eveniment care s-a desfășurat între 19-21 ianuarie 1919. Cu acest prilej, S. Evuțianu a făcut parte din comisia de lucru care a elaborat Statutele Uniunii profesorilor români din Ardeal, Banat și părțile ungurene.

În cadrul lucrărilor Congresului, profesorul Evuțianu a fost ales în calitate de membru al Comitetului susmenționatei uniuni și în comisia de lucru în care au fost elaborate noile programe și documente școlare care urmau a fi folosite în sistemul de învățământ începând din 1919. De asemenea, a făcut parte din corpul de profesori formatori care au activat la Săliștea Sibiului în perioada 29 iunie-29 august 1919¹⁹.

În capitala Mărginimii Sibiului, profesorul S. Evuțianu a activat alături de universitarul clujean Vladimir Ghidionescu, de institutorii Ion Ștefan Caracudovici, T. Ivabovici, învățătorul George Miha, medicul Petre Bucșan și învățătorul Dumitru Lăpădat, directorul Școlii din localitate. Prin adresa nr. 14.913/1919, Resortul Cultelor și Instrucțiunii Publice din Consiliul Dirigent a exprimat grupului de lucru de la Săliștea Sibiului, prezidat de universitarul Vladimir Ghidionescu și secondat de profesorul Sabin Evuțianu, directoul Liceului „Traian Doda” Caransebeș, mulțumiri pentru activitatea depusă în serviciul organizării pe baze noi a școlii din Ardeal, Banat și părțile ungurene, dar și a formării pe aceste baze a corpului de învățători și profesori participanți²⁰. În periodicul *Românul* din Arad, a semnat sub inițialele s.e. articolul de fond de pe prima pagină, intitulat *Orbii* în 22 ianuarie (4 februarie) 1919. Reținem din rândurile studiului publicat sub inițialele s.e. următoarele:

„[...] Două lumi: una veche, alta nouă, cea dintâi se prăbușește din temelii, cea de-a doua acum se înfiripează cu zor. Și deasupra, mândră, planează ideea biruitoare a dreptății. Uriașă este puterea ideii, o formă care nu cunoaște decât biruință deplină. Lumea veche avea ca temelie lipsa de

¹⁹ Sabin EVUȚIANU, *Cronica anului școlar*, în *Anuarul I al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1919-1920*, publicat de Directorul Sabin Evuțianu, Lugoj, Tipografia „Drapelul” Lugoj, 1920, p. 18; Idem, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 69-70, 77; Victor Dobrescu, *Un luptător pentru Unirea de la 1918-profesor Sabin Evuțianu*, p. 379. Mai detaliat despre activitatea organizată de Resortul Cultelor și Instrucțiunii Publice din Consiliul Dirigent al Transilvaniei în vederea formării cadrelor didactice și care s-a desfășurat în Săliștea Sibiului a se vedea în: *Cursurile pregătitoare pentru membrii învățământului*, în *Gazeta Transilvaniei*, anul LXXXII, nr. 132, 2 iulie 1919, p. 1; Valeriu Braniște, *Cursuri de vară pentru învățători și profesori*, în *Patria*, anul I, nr. 74, 17 mai 1919, p. 4; Valer Braniște, *Cursuri pentru învățători și profesori*, în *Foiaia Poporului*, anul 27, nr. 20, 25 mai 1919, p. 8; Gheorghe Iancu, *Învățământul primar și secundar în Transilvania în perioada activității Consiliului Dirigent (1918-1920)*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj*, anul XIII, 1970, p. 255.

²⁰ Sabin EVUȚIANU, *Cronica anului școlar*, în *Anuarul I al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1919-1920*, p. 77.

morală, iar ca mijloc puterea. Lumea nouă va năzui spre fericirea omenirii – având ca temelie morala, iar ca mijloc dreptatea”²¹.

Alte idei le întâlnim în studiul: *Lăsați copiii să vină la mine !*, semnat de către același s. e. în periodicul arădean *Românul*, „[...] Refacerea națională trebuie să pornescă de jos. Acolo, în inima neamului, trebuie să coboare lumina, ca înălțându-și razele să împrăștie căldură, suflu nou, în corp”²². Iar școala, considera același profesor Evuțianu era întâia instituție chemată să contribuie în acest nou context postbelic la formarea și dezvoltarea acestei noi paradigme a vieții sociale, economice, culturale, politice, care apărea pe fondul sfârșitului Primului Război Mondial²³. În primele zile ale lunii iulie 1919, profesorul S. Evuțianu a fost invitat la Resortul Instrucțiunii Publice și Cultelor din Consiliul Dirigent, fiind intervievat cu privire la viziunea sa asupra managementului unei unități de învățământ liceal și asupra organizării acesteia. La întrebarea comisiei din cadrul Resortului, în care oraș dorește să fie numit în funcția de director, S. Evuțianu a răspuns simplu și sec: Caransebeș. Fiind apreciate la superlativ răspunsurile pe care candidatul le-a oferit în fața Comisiei, i-au fost făcute mai multe propuneri de a prelua conducerea unor instituții de învățământ liceal mai bine cotate din alte orașe precum: Arad, Oradea, Cluj. S. Evuțianu a rămas ferm pe poziție solicitând comisiei, numirea sa prin decret ministerial, în funcția de director și profesor titular al catedrei de Științe naturale la Liceul „Traian Doda” din Caransebeș.

Cu data de 5 iulie 1919, în temeiul Ordinului nr. 7.560 al Resortului de Instrucțiune Publică și Culte, confirmat de ministerul Instrucțiunii Publice de la București, S. Evuțianu a fost repartizat profesor titular și a fost numit în funcția de director. Șeful respectivului Resort, Valeriu Braniște îl înștiința oficial pe prefectul județului Severin, George Dobrin despre această numire, respectiv, îl ruga pe oficialul român să acorde învățământului tot concursul necesar din partea administrației județene²⁴. A fost numit titular în temeiul Ordinului nr. 360/1919-1920. Conducerea liceului a fost preluată în ziua de 31 iulie, în prezența profesorilor dr. Vasile Loichiță de la Institutul Teologic Caransebeș și a lui dr. Iosif I. Olariu directorul Institutului Pedagogic din aceeași localitate. Inventarul instituției i-a fost încredințat în ziua de 29 august 1919, dată la care S.

²¹ S.[abin] E.[VUȚIANU], *Orbii*, în *Românul*, anul VIII, nr. 17, 22 ianuarie (4 februarie) 1919, p. 1; Idem, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 77. Din articolele și studiile sale se conturează un discurs moral și didactic novator și care va fi utilizat de profesorul Sabin Evuțianu și în scrierile sale ulterioare de exemplu, cele semnate în periodicul *Făclia*, pe care l-a redactat alături de profesorul dr. Vasile Loichiță în Caransebeș.

²² S.[abin] E.[VUȚIANU], *Lăsați copiii să vină la mine!*, în *Românul*, anul VIII, nr. 18, 23 ianuarie (5 februarie) 1919, p. 1.

²³ Idem, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 76.

²⁴ Dumitru TOMONI, *Sabin Evuțianu, un dascăl în sluba neamului*, p. 29.

Evuțianu a revenit la Caransebeș după activitatea de formare a profesorilor, institutorilor, învățătorilor și candidaților la o funcție didactică care a avut loc în lunile iulie-august în capitala Mărginimii Sibiului: Săliștea²⁵. În paginile memorialisticii lui S. Evuțianu, care au fost editate de către universitarul Anton Ilica în anul 2013 sub titlul *Clipe trăite* s-a menționat cu privire la perioada în care directorul Evuțianu a activat la conducerea liceului „Traian Doda”

„[...] munca făcea parte din însăși natura mea și, în mod firesc, îmi făcea și plăcere. Plăcerea aceasta era potențată de prea fericita realitate, că acum munceam pentru întreg neamul meu și pentru țara mea. Dar în dosul plăcerii era și rațiunea, care îmi dicta convingerea că obiectivul unei victorii-țara întregită-se poate menține numai prin consolidare și progres”²⁶.

La finalul lunii august 1919, profesorul S. Evuțianu, alături de dr. Constantin Corneanu, secretar consistorial al Eparhiei de Caransebeș, prof. dr. Traian Lalescu și P.S. Episcopul dr. Elie Miron Cristea eparhiotul Caransebeșului au pus bazele Asociației Culturale Bănățene în care S. Evuțianu a îndeplinit inițial atribuții de secretar, pentru ca mai târziu să fie vicepreședintele acesteia până în anul 1925²⁷. Încă din cursul lunii septembrie 1919, noul director a organizat Eforia școlilor strângând sub autoritatea P.S. Elie Miron Cristea personalitățile locale în serviciul sprijinirii instituțiilor școlare. De asemenea, a constituit cu sprijinul dr. Iosif I. Olariu, directorul Institutului Teologic și Pedagogic din Caransebeș, Cercul didactic al profesorilor, pe care l-a condus în urma decesului directorului susmenținatului institut teologic și pedagogic tutelat de Episcopia ortodoxă Caransebeș. Această instituție a corpului didactic a organizat în perioada mandatului lui S. Evuțianu, dar nu numai, serbări școlare, șezători, expoziții, conferințe și prelegeri în sate, cursuri de limbă și civilizație românească. În această întrunire a cadrelor didactice, directorul S. Evuțianu a expus următoarele comunicări: *Frații care suferă*

²⁵ Sabin EVUȚIANU, *Cronica anului școlar*, în *Anuarul I al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1919-1920*, p. 18; Valer Braniște, *Comunicatul Resortului Cultelor și Instrucțiunii Publice*, în *Decretele, Regulamentele și Ordonanțele Consiliului Dirigent din Transilvania publicate în Gazeta Oficială din 1918-1920*, Cluj, Editura Buletinului Justiției din Cluj, 1929, p. 467; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 78; Idem, *Corpul didactic*, în *Anuarul I al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1919-1920*, p. 28; Constantin Brătescu, *Profesorul și cărturarul Sabin Evuțianu*, în *Ibidem, Orașul Caransebeș între anii 1919-1941: file de monografie*, Caransebeș, Editura Dalami, 2014, p. 221-222.

²⁶ Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 79.

²⁷ *Ibidem*, p. 80; Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între 1919-1941: file de monografie*, p. 96-100; Idem, *Episcopul dr. Miron Cristea (1869-1939) personalitate prominentă a vieții publice din Banat între anii 1910-1919*, în Adrian Ardeș; Ioan Bolovan (Editori), *Biserică și națiune la românii din Transilvania. Episcopul Elie Miron Cristea și Marea Unire*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2018, p. 148.

și frații dezrobiți (6 mai 1920), *Psihologia sentimentelor* (22 decembrie 1921), *Despre Avram Iancu, însoțită cu proiecții* (23 februarie 1922)²⁸.

Implicat în colecta de cărți și volume în numele Asociației Culturale din Banat, împreună cu Al. Buțiu, au făcut mai multe drumuri în Vechiul Regat în cursul lunii septembrie 1919, în scopul aducerii în Banat de la București a două vagoane pline cu cărți, dar și cu manuale școlare, hărți ale României Mari, tablouri ale unor personalități, diferite broșuri cu caracter monografic. Aceste documente au fost necesare în vederea înzestrării, atât a bibliotecilor școlare, cât și a celor comunale și orășenești din Banat cu literatură românească cu caracter general cât și specific în plan beletristic cât și științific. Din cele peste 20.000 de volume au fost înzestrate bibliotecile Școlii Primare Caransebeș, Institutului Teologic-Pedagogic Liceului „Traian Doda”, Cercului Militar Caransebeș. De asemenea, a fost oferită câte o carte de Istoria Românilor pentru toți învățătorii din zona Banatului, iar manuale școlare gratuite au fost acordate tuturor elevilor proveniți din familii cu probleme materiale. Toate aceste documente au fost inventariate și repartizate în baza deciziei Cercului Didactic Caransebeș²⁹. În cursul anului școlar 1919-1920 s-a resimțit în liceul caransebeșan „Traian Doda” o lipsă de manuale și alte surse didactice auxiliare necesare procesului de învățământ. De altfel, însuși directorul Evuțianu observa:

„[...] manuale școlare am avut curând după începerea prelegerilor, mulțumită jertfei ce a adus-o „Asociația Culturală din Banat”. Am re’înut 146 de manuale din cele primite mai târziu de la Resortul Instrucției, asemenea și rechizite. S-a simțit însă, ca pretutindeni, lipsa autorilor clasici, a dicționarelor și a hărților pentru elevi. Am fost nevoiți să utilizăm pe cele cu adnotații ungurești, din bibliotecii”³⁰.

S. Evuțianu a prezentat în cadrul Cercul Didactic din 1 decembrie 1919, conferința despre *Semnificația unirii Ardealului cu România*, respectiv a prezidat un festival cultural-artistic pus în scenă în Sala de sport de către profesorii și elevii claselor liceului pe care l-a condus³¹. Mitropolitul primat al României dr. Miron Cristea a hirotesit în treapta protodiaconiei pe S. Evuțianu în 25 decembrie 1919. Alături de același înalt ierarh ortodox, S. Evuțianu a slujit religios la serviciul parastasului foștilor eparhi

²⁸ *Clubul didactic din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 11-12, 15 martie st. v. (28 martie st. n.) 1920, p. 11; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 88; Victor Dobrescu, *Cercul didactic din Caransebeș tribună de culturalizare a maselor în perioada interbelică (1919-1931)*, în *Banatica*, anul 12, nr. II, 1993, p. 288, 294.

²⁹ Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 80.

³⁰ Sabin EVUȚIANU, *Cronica anului școlar. Educația intelectuală*, în *Anuarul I al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1919-1920*, p. 33.

³¹ Idem, *Cuvânt festiv la Serbarea aranjată de școlile române la 1 decembrie a.c.*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXIV, nr. 44-45, 7 decembrie st. n. 1919, p. 1-2; C., *1 Decembrie 1919 la Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXIV, nr. 46-47, 8 decembrie st.v. (21 decembrie st. n. 1919), p. 5.

ortodocși ai Caransebeșului P.S. Ior Ioan Popasu și Nicolae Popea³². În cursul anului 1919, profesorul S. Evuțianu a fost menționat pe lista membrilor ordinari ai Astei din despărțământul Caransebeș³³. Acesta a mulțumit public în 12 martie 1920 tuturor acelor care au făcut donații în volume, periodice, material didactic, manuale, bani, pentru a contribui la dotarea, înzestrarea și susținerea Liceului „Traian Doda” din Caransebeș. Același director remarca în cursul lunii martie, că până în acel moment în liceu au fost primite 600 volume din donații publice în vederea dezvoltării fondului de carte și periodice existent³⁴. Grație implicării P.S. Episcopul Miron Cristea, ministrului Constantin Angelescu și a universitarului bucureștean Tr. Lalescu s-a constituit în Caransebeș, în luna august a anului 1919, Asociația Culturală din Bănat la care a aderat, printre alții și S. Evuțianu³⁵. Remarcăm că, în Timișoara s-a constituit în ziua de 15 aprilie 1920, Comitetul central al Asociației Culturale din Banat după modelul promovată de Astra. Î.P.S. Mitropolitul primat dr. Miron Cristea a fost ales președinte. Dr. Cornel Corneanu și prof. dr. Traian Lalescu sunt aclamați în funcțiile de vicepreședinți, directorul S. Evuțianu a fost ales în funcția de secretar, iar Dimitrie Sgăvârdia și Alexandru Buțiu casier, respectiv bibliotecar³⁶.

În intervalul de timp 7-12 iunie 1920, S. Evuțianu a asistat la examenele desfășurate la Școala Primară Caransebeș, în cadrul unei comisii prezidate de noul Episcop de Caransebeș, dr. Iosif Tr. Bădescu și din care a mai făcut parte dr. Cornel Corneanu, secretar consistorial eparhial și părintele Andrei Ghidiu, protopopul ortodox al Caransebeșului. Această comisie a apreciat rezultatele obținute de către elevi și a lăudat munca depusă de cadrele didactice și conducerea instituției de învățământ primar din localitate³⁷. În 13 iunie, directorul Evuțianu a distins cu premii cei mai buni

³² Știri, *Hirotesiri în Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 1-2, 5 ianuarie st. v. (18 ianuarie st. n.) 1920, p. 10; *Despărțirea Î.P.S. Mitropolitul primat dr. Elie Miron Cristea de obștea credincioșilor din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 3-4, 19 ianuarie st. v. (1 februarie st. n.) 1920, p. 2; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 91.

³³ *Lista membrilor Despărțământului „Astra” Caransebeș. Membri clasificați ca fiind ordinari*, în *Transilvania*, anul 50, nr. 1-12, 1919, p. 79.

³⁴ Sabin EVUȚIANU, *Acte de danie*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 11-12, 15 martie st. v. (28 martie st. n.) 1920, p. 10-11; Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între 1919-1941: file de monografie*, p. 97.

³⁵ Traian LALESCU, *Ce este și ce trebuie să fie „Asociația Culturală din Banat”*, în *Banatul*, anul II, nr. 4, 1927, p. 6-10; *Pagini dintr-o arhivă inedită*, ediție îngrijită de Antonie Plămădeală, București, Editura Minerva, 1984, p. 1, 135-136; Radu Ardelean, *Istoriografia în Revista „Banatul” (Timișoara, 1926-1930)*, în *Analele Banatului*, Serie nouă, anul XII-XIII, 2004-2005, p. 568. Profesorul, directorul și protodiaconul S. Evuțianu a fost alături de dr. Cornel Cornean, Iosif Olariu, Ilie Orzescu,

³⁶ *Comitetul Asociației Culturale din Banat*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 16, 12 aprilie st. v. (25 aprilie st. n.) 1920, p. 4.

³⁷ Ag., *Primii ani de școală românească la Școala Primară Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 24-27, 11 iulie st. n. 1920, p. 9-10.

elevi care s-au remarcat la învățătură și au avut notele cele mai mari la obiectele de învățământ: Limba Română, Istoria Românilor și Cercetășie. Au fost remarcați, de către directorul liceului, printre alții, elevii Coriolan Nemoianu și Andrei Mălăcescu, la disciplinele Limba Română și Istoria Românilor, aceștia fiind premiați cu câte 250 coroane fiecare, iar apoi a distins pe elevul T. Pârvu, oferindu-i acestuia, diploma care atesta obținerea premiului al III-lea la un concurs organizat în capitală³⁸.

În perioada 8 mai-21 iunie 1920, au fost susținute în Liceul „Traian Doda” Caransebeș examenele de final (diferențe și integrale) la toate disciplinele cuprinse în curricula de învățământ specifică unui liceu teoretic real, realizându-se o planificare, așa cum înștiința în presa locală directorul instituției³⁹. La Caransebeș s-a desfășurat în 9 mai 1920, adunarea generală a Societății de Crucea Roșie din România. Cu această ocazie, a participat printre alte notabilități locale și directorul S. Evuțianu. Acesta din urmă a menționat participanților să fie sprijinit în vederea constituirii secției de cercetași din Caransebeș, care urma să fie organizată sub forma unei cohorte și care să fie denumită „Cohorta de Cercetași Eftimie Murgu Caransebeș”⁴⁰. Reținem că, în urma solicitării făcute, directorul Evuțianu a beneficiat de sprijinul întregii elite a Caransebeșului în vederea ducerii la îndeplinire a acestui obiectiv⁴¹. Direcțiunea Liceului „Traian Doda” Caransebeș a anunțat în 5 iunie 1920 opinia publică interesată, că în perioada 18-19 iunie se vor face înscrierile pentru formarea claselor în anul școlar 1920-1921. Avizul școlar respectiv a menționat care erau criteriile de înscriere, dar și alte câteva detalii administrative pe care trebuiau să le cunoască cei interesați în a urma cursurile liceului⁴². În 13 iunie 1920 a fost înființată Cohorta de elevi cercetași „Eftimie Murgu” sub conducerea directorului S. Evuțianu, care a mulțumit, cu acest prilej, celor care l-au sprijinit în îndeplinirea acestui scop asumat în planul conducerii liceului⁴³.

³⁸ *Serbarea din 13 iunie a elevilor cercetași de la Liceul „Traian Doda” din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 28, 5 iulie st. n. 1920, p. 2.

³⁹ Sabin EVUȚIANU, *Ordinea examenelor în Liceul de Stat „Traian Doda” din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 17, 19 aprilie st. v. (2 mai st. n.) 1920, p. 7.

⁴⁰ Sabin EVUȚIANU, *Activitatea extrașcolară a profesorilor*, în *Anuarul I al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1919-1920*, p. 43.

⁴¹ Știri din Caransebeș, *Cronica culturală și literară*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 18-19, 3 mai st. v. (16 mai st. n.) 1920, p. 13; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 82; *Constituirea Crucii Roșii Române, Filiala Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 24-27, 11 iulie st. n. 1920, p. 7.

⁴² Sabin EVUȚIANU, *Aviz școlar de la Liceul Traian Doda din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 23, 13 iunie st. n. 1920, p. 6.

⁴³ *Idem*, *Cercetașii nostri*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 24-27, 11 iulie st. n. 1920, p. 7; Sabin Evuțianu, *Activitatea extrașcolară a profesorilor*, în *Anuarul I al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1919-1920*, p. 43; *Idem*, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 82; Victor Dobrescu, *Un luptător pentru Unirea de la 1918-profesor Sabin Evuțianu*, p. 380.

În cursul anului școlar 1919-1920 la propunerea sa, au fost înființate în liceu, un atelier de lucru manual, un muzeu etnografic, trei echipe de dansuri specifice zonei și cursuri speciale care au urmărit formarea și dezvoltarea la elevii liceului a competențelor de dicție, declamație, interpretare, punerea în scenă a personajelor, respectiv de cântece și colinde, jocuri sportive și patinaj amator⁴⁴. Caransebeșul a fost vizitat în 25 septembrie 1920 de către P.S. Episcopul Ioan Ignatie Papp al Eparhiei ortodoxe române a Aradului, care participat la întronarea noului episcop al acestei eparhii P.S. dr. Iosif Tr. Bădescu. Cu acest prilej, înaltul prelat ortodox a fost salutat de cadrele didactice de la Liceul „Traian Doda” Caransebeș în frunte cu directorul S. Evuțianu și de elevii claselor terminale grupați în cohorta cercetășească a liceului din localitate. În după amiaza aceleiași zile, Î.P.S. dr. Nicole Bălan, mitropolitul ortodox al Ardealului și P.S. lor Traian Bădescu al Caransebeșului și Ioan I. Papp al Aradului au vizitat liceul din localitate fiind întâmpinați de către directorul S. Evuțianu, membrii colectivului didactic și elevii instituției de învățământ⁴⁵. Cu acest prilej Î.P.S. dr. Nicolae Bălan mitropolitul Ardealului a remarcat:

„[...] Vă asigur, multstimaților noștri preteni, că în viața unui popor, dăltătorii cugetului omenesc sunt adevărații lui reprezentanți și un popor poate atinge culmi de mărire, prin mărimea dascălilor săi. Opera dreaptă ce-o săvârșiți în numele gândirii românești la liceul cu un nume falnic, este vrednică de cea mai largă recunoștință a neamului, în slujba căruia cu toții ostenim. Implorăm ajutorul Domnului peste lucrările D-voastră”⁴⁶

S. Evuțianu a salutat cu prilejul întronării pe noul Episcop al Caransebeșului dr. Iosif Tr. Bădescu și în numele Cercului Didactic Caransebeș, pe care directorul liceului caransebeșan l-a prezidat⁴⁷. Anul școlar 1920-1921 a fost deschis oficial de către directorul S. Evuțianu în data de 27 septembrie. Aspectele administrative ale înscrierii elevilor au fost rezolvate în perioada 11-15 septembrie 1920. Cu prilejul cursului inaugural, directorul a prezentat elevilor și familiilor lor, rostul educației în viața omului și dotarea instituției de învățământ pe care o conducea. De asemenea, a dat citire listei diriginților și a elevilor respectivelor clase. Totodată, directorul s-a referit și asupra chestiunii Internatului instituției, de care era stringentă nevoie, însă a remarcat că, pentru moment elevii interniști urmau a fi cazați într-o facilitate confortabilă a Comunității de

⁴⁴ Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 81.

⁴⁵ Întâmpinarea *Episcopului ortodox Ioan al Aradului și a suitei P.S. Sale*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 40-41, 27 septembrie st. v. (10 octombrie st. n.) 1920, p. 2.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 3.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 9; Sabin Evuțianu, *Cercul Didactic Caransebeș*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, publicat de Directorul Sabin Evuțianu, Caransebeș, Tiparul Tipografiei Diecezane, 1921, p. 13.

Avere din Caransebeș, care aparținea fostului Regiment 13 Imperial și Regal format din rândurile românilor din granița bănățeană. Menționăm că, familiei Evuțianu i s-a născut în Caransebeș, în data de 2 noiembrie 1920 cel de-al doilea copil. Era vorba de un băiat care a fost botezat cu numele Gelu Horia Sabin Evuțianu, nași fiind dr. Maria și Alexandru Morariu din Caransebeș⁴⁸.

Caransebeșul a fost vizitat în 9 octombrie 1920 de către Î.P.S. dr. Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, P.S. lor Ioan I. Papp, Episcopul Aradului și Vartolomeu Stănescu, Episcopul Râmnicului-Nou Severin⁴⁹. Redactorul periodicului eparhial *Foaia Diecezană* a notat că, la inaugurarea noului an școlar nu a participat un public numeros, ci doar câțiva notabili, corpul didactic, o delegație de ofițeri și parte dintre părinții elevilor. Același redactor constata abundența elevilor care au asistat la deschiderea anului școlar. În temeiul organizării educației după Legea Instrucțiunii din Regatul României, la nivelul instituției apărea la cursul superior specific claselor terminale, un profil modern și unul real. Datorită cererilor numeroase s-au format în paralel câte două clase, A și B⁵⁰.

Activitatea coordonată de S. Evuțianu a fost una mulțumitoare, deopotrivă pentru autoritățile instituțional-ierarhice ale sistemului de învățământ din zona bănățeană, cât și pentru elevii liceului și familiile lor, dar mai ales pentru cadrele didactice. Disciplina, educația, morală, învățarea temeinică și formarea caracterului au fost valori esențiale în cultura organizațională a Liceului „Traian Doda” Caransebeș. S. Evuțianu a predat în cadrul liceului pe care l-a condus între 5 iulie 1919-3 mai 1923 discipline precum Științele naturale- principal, chimie și filosofie -secundar⁵¹. Demersurile educaționale

⁴⁸ Idem, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 92.

⁴⁹ Idem, *Vizitațiuni în Caransebeș*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 7. Juristul dr. Alexandru Morariu a fost deputat, iar mai târziu s-a mutat în Timișoara unde a activat în calitate de notar public. Aceștia vor fi nașii de cununie ai lui Gelu Horia Sabin Evuțianu, fiul inspectorului Evuțianu, căsătorit cu Zamfira Cioflec, fiica lui Silvestru și a dr. Elena Cioflec, în dupăamiaza de 15 septembrie 1945. Profesorul de Limba și Literatura Română S. Cioflec a fost colaborator apropiat și subordonat al inspectorului general școlar S. Evuțianu, coleg cu acesta în cadrul Liceului „Constantin Diaconovici Loga” din Timișoara. Vezi în: Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 105, iar mai recent: Luminița Cornea, *Romulus Cioflec. O viață în imagini*, Sfântu Gheorghe, Centrul Cultural Județean Covasna, 2016, p. 7-10.

⁵⁰ *Deschiderea festivă a anului școlar 1920-1921 la Liceul de stat „Traian Doda”*, în *Foaia Diecezană*, anul XXV, nr. 39, 20 septembrie st. v. (3 octombrie st. n.) 1920, p. 6; Sabin Evuțianu, *Cronica anului școlar*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 3-4.

⁵¹ Sabin EVUȚIANU, *Corpul didactic*, în *Anuarul I al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1919-1920*, publicat de Directorul Sabin Evuțianu, Lugoj, Tipografia „Drapelul” Lugoj, 1920, p. 28-30.

¹dem, *Profesorii și activitatea lor*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 9; Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între 1919-1941: file de monografie*, p. 222; Dumitru Tomoni, *Sabin Evuțianu, un dascăl în slujba neamului*, p. 28-32.

s-au desfășurat, atât pe educație și instrucție școlară în conformitate cu documentele curriculare, cât și prin manifestări extrașcolare și cultural-științifice cu rol formator susținute de comunitatea didactică prin director, cadrele didactice și elevii liceului. Cu prilejul organizării și a pregătirii temeinice a excursiilor școlare, elevii din anii terminali au fost familiarizați cu activitatea de pedagogie socială, atât în mediul urban, cât și în mediul rural din apropierea Caransebeșului. În acest sens, împreună cu alte cadre didactice și cu elevii liceului, directorul S. Evuțianu a organizat șezători culturale, expoziții, serbări locale, demonstrații specifice cercetășiei, cât și punerea în scenă a unor piese de teatru, completându-se în acest fel educația elevilor și formându-le competențe sociale, emoționale și psihocognitive respectiv, afective „[...] acești tineri demni și conștienți de rosturile vieții în general, ale vieții românești în special”⁵².

Și, poate dincolo de conducerea exercitată, considerăm că este interesant să remarcăm și alte realizări, deloc de neglijat, ale lui S. Evuțianu în perioada în care s-a aflat la conducerea liceului: trecerea intravilanului liceului caransebeșan pe care îl conducea în proprietatea statului român, inaugurarea în curtea acestuia a unei stațiuni meteorologice de gradul II, cu caracter de atelier pentru practică și observații, care a fost condusă de către directorul instituției în perioada 13 iulie 1920-1 iunie 1922, apoi a fost predată profesorului de fizică, în contextul avansării instituționale a directorului S. Evuțianu de la Caransebeș la Timișoara în luna mai 1923. Totodată, remarcăm și preocupările sale în vederea pornirii activităților administrative și procedural-juridice, respectiv de edificare a unui internat propriu atât de necesar pentru liceu, demers, care s-a finalizat în perioada directorului M. Armaș în anul 1935⁵³.

Remarcăm manifestările educaționale complementare organizate sub coordonarea profesorilor Petru Bârcea, Iosif Iekeli, George Neamțiu și Nicolae Dămășneanu. Printre obiectivele vizitate de către elevi sub coordonarea profesorilor semnalăm: fabrica de țiglărie și cărămidă, uzina electrică Caransebeș și pe aceea de apă, dar și comunele bănățene Balta Sărată, Iaz și Tibiscum⁵⁴. Privitor la excursiile de studiu și documentare, acestea au avut loc pe o perioadă de trei-patru zile vizitându-se Uzina metalurgică de la Nădrag, comunele bănățene Găvojdeea și Sacul, dar și zonele pitorești ale Văii Almăjului, Dunării la Cazane, Valea Cernei și Valea Nerei⁵⁵. Elevii liceului au primit

⁵² Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 82.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ Iosif MIRCEA, *Crâmpoie din trecutul zbuciumului nostru*, în *Foaia Diecezană*, anul XXV, nr. 44, 25 octombrie st. v. (7 noiembrie st. n.) 1920, p. 7.

⁵⁵ Sabin EVUȚIANU, *Excursii școlare*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 5.

găzduire și masă contra unei sume modice de bani în Internatul Comunității de Avere din Caransebeș, deoarece la acea dată, liceul amintit nu dispunea de propriul internat. În perioada anului școlar 1920-1921 au fost găzduiți și s-a asigurat masa de trei ori pe zi pentru un număr de 85 tineri elevi. Disciplina, supravegherea învățării, ordinea, asigurarea igienei instituției s-a realizat sub autoritatea medicului Constantin Popasu, a directorului Pavel Magdescu și profesorilor Iancu Călțun, respectiv Nicolae Domășneanu, ambii numiți coordonatori de studii. De asemenea, instituția internatului a fost folositoare pentru a asigura cazarea și masa pentru elevii și cadrele didactice din Vechiul Regat, care efectuau călătoriile în zona Caransebeșului⁵⁶.

În cursul lunii noiembrie 1920, directorul Liceului „Traian Doda” a fost menționat ca făcând parte din consiliul de administrație al nou înființatului Institut de Credit și Comerț „Banca Banatului”, alături de alte personalități, precum: Alexandru Bălaș, directorul S.C. „Forestiera Română” din Cluj, avocatul Alexandru Morariu, fost deputat, dr. Dimitrie Cioloca, profesor, profesorul Ilie Orzescu, directorul Institutului Teologic-Pedagogic Caransebeș, medicul Virgil Budințan, dar și alții⁵⁷. Secția din Caransebeș a Societății Ocrotirea Orfanilor de Război s-a constituit în 27 noiembrie 1920 sub președenția d-nei. Maria G. Lăbontțiu. În urma alegerilor care au avut loc, S. Evuțianu a fost ales în funcția de vicepreședinte al acestei societăți, iar profesorul Iancu Călțun de la același liceu, în funcția de secretar⁵⁸.

Remarcăm și festivalul pe care Cercul Didactic Caransebeș l-a organizat cu prilejul aniversării zilei de 1 decembrie în anul 1920 în sala de gimnastică a liceului „Traian Doda”. S. Evuțianu a mulțumit tuturor participanților, notabilități locale, cadre didactice, preoți, ofițeri, părinți, elevi, pentru participarea lor la acest eveniment important al școlii, care a constat din expuneri didactice, punerea în scenă a unor piese de teatru, declamațiuni ale elevilor, recital de poezie, cântece și jocuri specifice zonei bănățene⁵⁹. Starea sanitară bună și o igienă ireproșabilă a instituției s-au aflat permanent în atenția directorului Evuțianu și a medicului Virgil Budințan, care s-au asigurat ca Liceul „Traian Doda” Caransebeș să nu intre sub incidență epidemiologică⁶⁰.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 6.

⁵⁷ *Institutul de Credit și Comerț „Banca Banatului”*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 47, 15 noiembrie st. v. (28 noiembrie st. n.) 1920, p. 6.

⁵⁸ *Societatea „Pentru Orfanii noștri”-Secția din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 48, 22 noiembrie st. v. (5 decembrie st. n.) 1920, p. 3.

⁵⁹ C. GH., *Marele Festival din 1 decembrie 1920 serbat de Clubul Didactic din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 48, 22 noiembrie st. v. (5 decembrie st. n.) 1920, p. 6.

⁶⁰ Sabin EVUȚIANU, *Starea sanitară*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 6.

O altă problemă importantă care a fost gestionată optim a reprezentat-o baia compartimentată a instituției, atât pentru tineri, cât și pentru tinerele care urma cursurile liceului. Gestionarea acestei probleme s-a făcut cu sprijinul Comunității de Avere din Caransebeș care a oferit cu titlul de donație 2 vagoane și jumătate de lemne pentru încălzirea băilor pe timp de iarnă. A fost apreciat sprijinul oferit de către comandantul Garnizoanei Caransebeș. Colonelul Petre Dobriceanu a detașat liceului 3 soldați mecanici pe o perioadă de 10 zile care să se ocupe de situația tehnică a băilor, atât pentru cadre, cât și pentru elevii acestui liceu. Primarul Friderich Pauck a susținut material de la bugetul orașului cheltuielile pe care le-a presupus gestionarea pe durata anului școlar, aspectele de natură administrativă, tehnică, și de procesare a lemnului, tăiat, transportat, stivuit, situația băilor școlare, curățenia, igienizarea etc. De asemenea, s-a efectuat proiectul edificării unor băi moderne de către inginerul-director Otto Lachstädter, care urmau a se da în folosință într-un orizont de timp cât mai apropiat⁶¹. În 7 decembrie 1920, ca urmare a morții fostului director al Institutului Teologic și Pedagogic Caransebeș dr. Iosif I. Olariu, s-au desfășurat funeraliile acestuia conduse de către P.S. dr. Iosif Traian Bădescu, episcopul Caransebeșului în fruntea unui sobor de preoți din care au făcut parte, printre alții și protodiaconul S. Evușianu, directorul liceului⁶². Menționăm implicarea sa în comitetul de inițiativă privind susținerea programului Pomul de Crăciun și oferirea de daruri în ajunul Sărbătoririi Nașterii Domnului, atât pentru elevii orfani de război, cât și pentru tinerii care proveneau din familii cu o stare materială precară. Din acest comitet local au făcut parte P.S. dr. Iosif Tr. Bădescu, eparhiotul Carnasebeșului, colonelul P.

⁶¹ Idem, *Baia liceului*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 6. Directorul S. Evușianu a exprimat mulțumire publică tuturor autorităților locale și instituțiilor care au sprijinit instituția liceului în gestionarea chestiunii băilor.

⁶² D.[imitrie] C.[IOLOCA], *Funeraliile dr. Iosif Iuliu Olariu*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXV, nr. 49, 29 noiembrie st. v. (12 decembrie st. n.) 1920, p. 2. În rândurile celor care au participat în soborul condus de către P.S. Episcop dr. Iosif Tr. Bădescu au făcut parte: Filaret Musta, arhimandrit și vicar al menționatei Episcopii ortodoxe Caransebeș, protopopii Spiridon Șandru și George Petrescu, preoții I. Muntean (Oficiul Parohial Bolvașnița), R. Tinca (Oficiul Parohial Buchini), P. Rădoiu (Oficiul Parohial Obreja), I. Terovan (Oficiul Parohial Ohaba-Bistra), I. Bogoevici (Oficiul Parohial Teregova), George Noaghea, preot și profesor, originar din zona Brașovului, P. Domil (Oficiul Parohial Bucsoșița), M. Vernichescu (Oficiul Parohial Vârciorova), I. Jucos (Oficiul Parohial Zărvești), N. Lazăr (Oficiul Parohial Zlagna), Antonie Novac (Oficiul Parohial Ciuta) și protodiaconii dr. Constanti Cornean și Sabin Evușianu. Au asistat: prim-procurorul Parchetului orașenesc D. Ștefan, judecătorul dr. G. C. Lăbontșiu, președintele Judecătorei din Caransebeș, colonel Petre Dobriceanu, comandant Regiment 96 Infanterie și al Garnizoanei, Fr. Pauck, primarul orașului Caransebeș, dr. V. Meda, prim-pretorul plasei administrativ-teritoriale Caransebeș, dar și reprezentanți ai altor instituții.

Dobriceanu, comandantul Garnizoanei Caransebeș, Fr. Pauck, primarul orașului, dr. Virgil Budințan, directorii S. Evuțianu și G. Neamțu, profesorul I. Călțun, Maria Lăbonțiu (președinte), și doamna Dobriceanu, Maria Morariu și doamna Neamțiu (membre în comitet), care activau în secția Societății „Pentru orfanii de Război”. Pentru asigurarea resurselor materiale pentru a fi oferite cadouri de Crăciun au fost realizate mai multe colecte în rândurile elevilor și ale cadrelor didactice de la Liceul „Traian Doda” Caransebeș, la care a cotribuit, printre alții și directorul instituției. Tot cu acest prilej, din darea de seamă a directorului Evuțianu, aflăm că s-au adunat 10.874 lei și 80 bani⁶³.

S. Evuțianu a asistat în Catedrala din Caransebeș la serviciul divin desfășurat cu prilejul sărbătoririi Anului Nou la începutul lunii ianuarie 1921⁶⁴. A participat în calitate sa de protodiacon la serviciul divin al sfințirii apelor cu prilejul Sărbătorii de botez al Domnului nostru Iisus Christos (Boboteaza) în cadrul soborului de preoți condus de P.S. Episcopul Caransebeșului, I. Tr. Bădescu în ziua de 5 ianuarie 1921⁶⁵. Liceul „Traian Doda” Caransebeș a fost inspectat în perioada 9-11 februarie 1921 de către Ioan Petrovici, directorul regional al Regiunii I a Învățământului din Timișoara. I. Petrovici a apreciat elogios activitatea de conducere a instituției, dar și demersurile extrașcolare, societățile și cluburile în care activau socio-cultural cadrele didactice, societățile elevilor care desfășurau o activitate laudabilă⁶⁶. În aceeași perioadă, împreună cu directorul S. Evuțianu, înaltul oficial I. Petrovici de la Timișoara a inspectat Școala Normală Caransebeș, Școala Civilă de Fete din localitate și Școala Primară.

În perioada 10-19 februarie 1921, Liceul „Traian Doda” Caransebeș a fost vizitat de generalii Bucur Bădescu și Constantin Găvănescu, acesta din urmă venind de la Timișoara, unde a îndeplinit atribuțiile de conducere ale Cercului Militar. Înalții oficiali militari au intrat la unele ore discutând cu elevii și cadrele didactice, care își desfășurau activitate în conformitate cu orarul instituției. Înalții oficiali militari au fost însoțiți de colonel P. Dobriceanu, comandantul Garnizoanei Caransebeș și de prim-procurorul Parchetului de pe lângă Judecătoria Caransebeș, dr. Dumitru Ștefan⁶⁷. S.

⁶³ *Colecta de Crăciun a Liceului „Traian Doda” din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 23, 6 iunie st. v. (19 iunie st. n.) 1921, p. 7; *Ibidem*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 28, 11 iulie st. v. (24 iulie st. n.) 1921, p. 7; Sabin Evuțianu, *Dania elevilor*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 18.

⁶⁴ *Cronica culturală și literară*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 1, 2 ianuarie st. v. (16 ianuarie st. n.) 1921, p. 5-6.

⁶⁵ *Știri din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 2, 10 ianuarie st. v. (23 ianuarie st. n.) 1921, p. 5.

⁶⁶ *Domnul Director regional al învățământului din Circumscripția Timișoara, Ioan Petrovici*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 9, 28 februarie st. v. (13 martie st. n.) 1921, p. 5.

⁶⁷ Sabin EVUȚIANU, *Vizitațiuni*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 7.

Evușianu a participat în 30 martie 1921 la prima întrunire generală a membrilor acționari ai Institutului de Credit și Comerț „Banca Banatului” ca membru în consiliul de administrație⁶⁸. Deputatul consistorial S. Evușianu a participat în 5 aprilie 1921 în cadrul lucrărilor primei ședințe a Sinodului eparhial al Diecezei ortodoxe a Caransebeșului, prezentându-și credenționalele și convocarea care i-a fost adresată. A participat ca protodiacon în soborul de preoți condus de Episcopul Iosif Tr. Bădescu în cadrul serviciului religios desfășurat cu ocazia Sărbătorilor Pascale⁶⁹. În cadrul lucrărilor celei de-a doua ședințe a Sinodului eparhial al Diecezei ortodoxe Caransebeș, a fost ales ca deputat preot în cercul al IX-lea Fizeș în 25 mai 1921, precum a constatat referentul secțiunii de verificare judecătorul George Lăbonțiu. A fost ales și ca deputat mirean în comisia școlară a Sinodului eparhiei Caransebeș⁷⁰. De asemenea, a fost invitat și a participat la inaugurarea celei de-a treia farmaciei în Caransebeș, inițiativă particulară a farmacistului primar Mihail Pătrășcanu⁷¹.

Examenle care s-au desfășurat în anul școlar 1920-1921 la Liceul „Traian Doda” din Caransebeș au fost planificate în intervalul de timp 13-15 și 28-30 septembrie 1920 pentru cei aflați în situație de corigență, dar și examenle de diferență, respectiv cele integrale în perioada 13-14 decembrie. Asistența la examenle de religie a fost asigurată de protopopul Caransebeșului, părintele Andrei Ghidiu și de profesorul de religie dr. Petru Barbu. Examenle de final de an școlar au fost finalizate până în data de 15 iunie 1921. Totodată, pentru clasele terminale s-a desfășurat între 25 mai-28 iunie examenul de maturitate (așa cum se numea Examenul de Bacalaureat în acea perioadă) în prezența profesorului

⁶⁸ Convocare la prima adunare generală a Institutului de Credit și Comerț „Banca Banatului”, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 10, 7 martie st. v. (20 martie st. n.) 1921, p. 8; Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între 1919-1941: file de monografie*, p. 52. Mai detaliat despre prezentarea activității menționatei instituții de creditare și comerț din Caransebeș, vezi în: Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între 1919-1941: file de monografie*, p. 51-53.

⁶⁹ Episcop Iosif Traian BĂDESCU; Cornel CORNEAN, *Sinodul eparhial al Diecezei ortodoxe române a Caransebeșului*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 17 25 aprilie st. v. (8 mai st. n.) 1921, p. 2; *La Duminica Tomei*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 17 25 aprilie st. v. (8 mai st. n.) 1921, p. 7; Știri din Caransebeș, *Sfintele sărbători ale Învierii Domnului*, în *Ibidem supra*, p. 7. În calitatea sa de protodiacon S. Evușianu a participat la Sfânta liturghie din duminica Tomii în 5 aprilie 1921, serviciu religios condus de P.S. dr. Iosif Tr. Bădescu, Episcopul eparhiei ortodoxe Caransebeș.

⁷⁰ Episcop Iosif Traian BĂDESCU; Petru FOTOC, *Ședința a II-a a Sinodului Eparhial al Diecezei ortodoxe a Caransebeșului ținută în 25 mai 1921*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 18 2 mai st. v. (15 mai st. n.) 1921, p. 1-2. S. Evușianu, a fost ales din rândurile clerului datorită faptului că era protodiacon, investit în această calitate de către fostul Episcop al Caransebeșului, dr. Elie Miron Cristea, care între timp a fost avansat Mitropolit primat al României.

⁷¹ *Farmacie nouă în Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 18, 2 mai st. v. (15 mai st. n.) 1921, p. 7. Au mai participat la inaugurare colonel P. Dobriceanu, procuror M. Groșșianu, director I. Orzescu, dr. G. Lăbonțiu, dar și alții.

universitar dr. Ion Popescu-Voitești, reprezentant ministerial delegat de la București.

În 25 mai 1921 a avut lor începând cu ora 9:00 examinarea scrisă la Limba și Literatura Română, 26 mai, examinarea scrisă la Limba și literatura latină, în 27 mai, la Matematică, iar examinarea orală la aceleași discipline s-a desfășurat în zilele de 27 și 28 iunie. Rezultatele acordate în urma evaluării elevilor liceului la examenul de maturitate au fost: foarte bune, bune, suficiente⁷². În cadrul aceluiași liceu au fost organizate pentru o perioadă de trei luni, între martie-iunie 1921, sub coordonarea directorului S. Evuțianu, cursuri de limba română pentru funcționari, precum și pentru cei care doreau să avanseze pe scara ierarhică a serviciului în care activau. În ziua de 1 iunie 1921 cu ocazia zilei patronului spiritual al liceului, fostul general cezar și regal Traian Doda s-a desfășurat o serbare școlară comemorativă la care au asistat cei 345 elevi ai liceului, membrii ai corpului didactic, ai familiilor elevilor, ofițeri din garnizoană, reprezentanți ai instituțiilor publice locale și ai Consistoriului diecezan. Evenimentul a avut mai multe momente: parastasul în memoria fostului general Tr. Doda susținut la Biserica cu Hramul Sf Ioan din Caransebeș în prezența vicarului episcopal Filaret Musta; al doilea moment a constat în evocarea de către profesorul Filip Pop a memoriei marelui dispărut; următorul moment a constat în dezvelirea unui tablou care îl înfățișa pe defunctul general Tr. Doda, opera pictorului Cornel Otonoga. Au urmat apoi recitaluri de poezie scrise în memoria fostului general-patronul spiritual al instituției caransebeșane de învățământ. De asemenea, remarcăm alocuțiunea directorului Evuțianu, care a evocat realizările fostului ofițer, iar corul liceului a fost dirijat în lipsa profesorului Petre Bancea de elevul F. Barbu, care a intonat arii celebre⁷³

Conferințele Asociației Generale ale Învățătorilor din România-Secția județeană Caraș-Severin s-au desfășurat în zilele de 3 și 4 iunie 1921 în Caransebeș, Printre invitați la acest eveniment s-a aflat și S. Evuțianu, alături de profesorul Ilie Orzescu, directorul Școlii Normale Caransebeș⁷⁴. Elevii Societății literare „Nicolae Iorga” și cei ai Cohortei de cercetași „Eftimie Murgu” au susținut în 5 iunie în comuna cărășeană Găvojde a o serbare pentru popor, în urma căreia s-au colectat 608 lei. Din acest venit, la propunerea directorului Evuțianu s-au lăsat pentru Casa națională care urma să se edifice în acea localitate suma de 200 lei, astfel că liceului i-a

⁷² Sabin EVUȚIANU, *Examenul de maturitate*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 8.

⁷³ Lc., *Cronica culturală și literară*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 21, 5 iunie st. n. 1921, p. 7.

⁷⁴ Raportor, *Conferințele învățătoresți din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 22, 30 mai st. v. (12 iunie st. n.) 1921, p. 4

fost recunoscută calitatea de membru de onoare⁷⁵. Finalizarea cursurilor școlare s-a făcut în data de 15 iunie, însă serbarea de final anului școlar 1920-1921 a avut loc în ziua de 26 iunie.

Au fost susținute cântece naționale cu specific local, s-au acordat premii în bani și în cărți pentru primii trei elevi clasați din fiecare clasă, pentru următoarele trei locuri s-au acordat de către direcțiune prin intermediul diriginților mențiuni și diplome, atât din fondurile puse la dispoziție de către administrația publică locală, cât și din puține donații ale celor două-trei familii de notabilități din localitate⁷⁶. Din perspectiva activităților extrașcolare, menționăm că directorul S. Evuțianu a fost remarcat ca activând și în calitate de protodiacon și deputat sinodal al Episcopiei ortodoxe a Caransebeșului, de asemenea, a fost apreciat în calitatea sa de consilier eparhial și de secretar al Asociației Culturale din Banat, vicepreședinte al Societății „Orfanilor de Război”-Secția din Caransebeș, dar și de președinte al Cercului (Clubului) didactic din localitate. În baza delegațiilor ministeriale acordate a inspectat Liceul „General Dragalina” din Oravița și activitatea didactică desfășurată în cadrul acestuia. În aceeași calitate a efectuat inspecții la Liceul „Avram Iancu” din Brad și la Școala Primară din aceeași localitate. A fost împuternicit al Ministerului regal al Instrucțiunii Publice și Cultelor de la București și al Direcțiunii Regionale I a Învățământului din Timișoara să asite la examenele de capacitate pentru învățători la Școala Normală Caransebeș⁷⁷.

La început de iulie 1921, Despărțământul „Astra” Caransebeș îl consemnează pe Sabin Evuțianu, în rândurile membrilor săi activi⁷⁸. În 14 iulie 1921, consemna mult mai târziu în paginile caietelor sale memorialistice, denumite sugestiv *Clipe trăite*, că în ziua respectivă a fost numit membru corespondent în Secția școlară a Astrei, care a fost prezidată în acea vreme de către universitarul clujean Onisifor Ghibu⁷⁹. În 15 august 1921 de Sărbătoarea Maicii Domnului, în comuna bănățeană

⁷⁵ Sabin EVUȚIANU, *La muncă pe sate*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 16, 19. Directorul S. Evuțianu a fost menționat în Cartea de onoare a Casei naționale din comuna bănățeană Găvojde, ca membru de onoare.

⁷⁶ Sabin EVUȚIANU, *Încheierea festivă a anului școlar*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 8. În anul școlar 1920-1921 în liceul caransebeșan condus de către directorul S. Evuțianu au funcționat 20 cadre didactice incluzându-l aici și pe director.

⁷⁷ Sabin EVUȚIANU, *Activitatea extrașcolară a profesorilor*, în *Anuarul II al Liceului de Stat Modern-Real „Traian Doda” din Caransebeș pentru anul școlar 1920-1921*, p. 12; Idem, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 83.

⁷⁸ *Lista membrilor „Astrei” din Despărțământul Caransebeș*, în *Transilvania*, anul LII, nr. 7-8, 1 iulie 1921, p. 671.

⁷⁹ Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p., p. 91; A. P. Codru, *Inspector general Sabin Evuțianu*, în *Primăvara Banatului*, anul V, nr. 1, 1943, p. 6; Victor Dobrescu, *Un luptător pentru Unirea de la 1918-profesor Sabin Evuțianu*, p. 380.

Glâmboaca, grație implicării preotului George Frățilă, alături de parohul localității, Iuliu Musta, după oficierea Sfintei Liturghii a fost inaugurată Casa națională în această localitate de pe Valea Bistrei. La acest eveniment, printre oficialitățile participante a putut fi remarcat și directorul S. Evuțianu⁸⁰.

Fin pedagog și un atent observator al vieții, S. Evuțianu a răspuns în presa periodică locală unui autor al articolului „Dării de seamă despre literatura periodică mai nouă”, în 12 septembrie 1921, remarcând în scris netemeinicia articolului citat, atât din perspectiva abordării pedagogice tradiționale, cât și din punctul de vedere al cercetărilor mai noi întreprinse în respectivul domeniu. Concret, directorul S. Evuțianu, solicita expres „autorului” învățătorul Petre Bizerea să facă referințe concrete asupra situației pe care o incrimina în menționatul articol, menționând „un liceu din părțile noastre” și o „școală normală”⁸¹. S. Evuțianu a pretins autorului anonim al articolului mai sus citat să precizeze în scris tot în paginile periodicului *Foaia Diecezană* despre ce liceu este vorba, despre care domn profesor se plânge și despre care elev confident se face referire în articolul care, în accepțiunea directorului Evuțianu și a corpului didactic, a defăimat activitatea didactică, școlară și extrașcolară, care avea loc în Liceul „Traian Doda” Caransebeș. În finalul scrisorii sale deschise, S. Evuțianu a menționat:

„[...] îmi rezerv dreptul unui eventual răspuns când voi fi avut datele D-voastră, pentru că următoarele 48 de șire nu ating persoane numai, ci instituții de educație, încrederea în ele și cinstea lor, ori în liceul, pe care am deosebita cinste de a-l conduce, împreună cu profesorii și colegii mei, nu știu să se fi dat vreun fapt ponegritor, din contră”⁸².

În 29 septembrie 1921, S. Evuțianu a răspuns învățătorului Petru Bizerea în numele colegiului profesoral de la Liceul „Traian Doda” Caransebeș, remarcând că articolul anterior al acestuia, nu a vizat, în concret, liceul caransebeșan, ci a fost doar un punct de vedere general asupra situației educaționale cu deosebire din perioada mai veche austro-ungară. Astfel, a concluzionat directorul Evuțianu „eu, deocamdată, am încheiat”⁸³. Acesta a participat în Oravița în zilele de 22-23 octombrie

⁸⁰ A. M., *Casa națională în Glimboca*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 34, 22 august st. v. (4 septembrie st. n.) 1921, p. 2. Alte oficialități din Caransebeș care au asistat la acest eveniment au fost: colonelul Petre Dobriceanu, comandantul Garnizoanei, dr. Cornel Corneanu, consilier diecezan, directorii S. Evuțian și I. Orzescu, profesorii Vasile Loichița și Dimitrie Cioloca, dar și alții.

⁸¹ Sabin EVUȚIANU, *Scrisoare deschisă către D-l. autor al „Dării de seamă despre literatura pedagogică mai nouă”*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 36, 5 septembrie st. v. (18 septembrie st. n.) 1921, p. 3-4.

⁸² *Ibidem*, p. 4.

⁸³ Sabin EVUȚIANU, *Răspuns Domnului Petre Bizerea*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 38, 16 septembrie st. v. (2 octombrie st. n.) 1921, p. 4.

1921 la întrunirea generală a Asociației Culturale Bănățene. S. Evuțianu, împreună cu profesorul de teologie dr. Vasile Loichiță de la Institutul Teologic Caransebeș au editat pentru o perioadă de un an, gazeta *Făclia* importantă tribună mediatică a mai sus-menționatei Asociații Culturale din Banat⁸⁴. În perioada 1922-1923 S. Evuțianu a publicat mai multe articolele în oficiosul Asociației Culturale din Banat, periodicul *Făclia*. menționăm, printre altele: *Vorbe și fapte*, În noi toți un suflet bate, *Statul*⁸⁵. În cadrul întrunirii, la Oravița, secretarul general al Asociației Culturale Bănățene a prezentat auditoriului mesajele din telegramele și scrisorile care au fost primite cu acest prilej. După acest moment, S. Evuțianu a citit pentru cei de față, raportul general despre întreaga activitate desfășurată de această instituție în spațiu bănățean de la momentul înființării și până la data respectivei întruniri. În urma finalizării lucrărilor în comisii, la ora 13:30 a fost oferită de către organizatori pentru toți participanții o masă comună la Restaurantul Hotelului „Coroana” din Oravița⁸⁶.

În 27 octombrie, sub păstoria P.S. dr. Iosif Tr. Bădescu a avut loc a doua ședință plenară a Consistoriului diecezan al Eparhiei ortodoxe Caransebeș la care a asistat și S. Evuțianu. Printre discuțiile care au avut loc cu acest prilej menționăm chestiunea întregirii protopopiatelor ortodoxe Biserica-Albă, Buziaș, Oravița, Panciova⁸⁷. Alături de alți reprezentanți ai elitei locale, S. Evuțianu a asistat la serviciul parastasului de trei ani a fostului său coleg și prieten referentul școlar eparhial Ștefan Jianu, rostind un emoționant discurs⁸⁸. Adunarea generală anuală a Reuniunii de Cântări

⁸⁴ L. C., *Adunarea generală a Asociației Culturale Bănățene în Oravița la 23 octombrie n. 1921*, în *Foia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 43, 24 octombrie st. v. (6 noiembrie st. n.) 1921, p. 5; Sabin Evuțianu; George Noaghea, *Activitatea extrașcolară și culturală a profesorilor*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, publicat de iredorul Sabin Evuțianu și Dir. Subst. George Noaghea, Caransebeș, Tiparul Tipografiei Naționale Lugoj, p. 19; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 84; Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între 1919-1941: file de monografie*, p. 99, 160-161. S. Evuțianu a participat în Oravița alături de dr. Cornel Cornean (secretar general al Asociației Culturale Bănățene), profesorii Dimitrie Cioloca, Iancu Călțun, Ion Gh. Costinescu, Dumitru Soceneanțu, directorul Gheorghe Neamțu, Dumitru Sgăvârdea, Gheorghe Bona, și alții. Director S. Evuțianu și prof. dr. Vasile Loichiță de la Institutul Teologic Caransebeș au editat periodicul *Făclia* între 22 aprilie 1922 și cea de-a doua jumătate a anului 1923. Acest periodic a constituit principală tribună mediatică a Asociației Culturale din Banat (A.C.B.)

⁸⁵ Sabin EVUȚIANU, *Vorbe și fapte*, în *Făclia*, anul I, nr. 4, 13 mai 1922, p. 1; Idem, În noi toți un suflet bate ! ..., în *Făclia*, anul I, nr. 13, 16 iulie 1922, p. 1; Idem, *Statul*, în *Făclia*, anul II, nr. 6, 11 februarie 1923, p. 1. Despre activitatea sa în cadrul colegiului de redacție al acestui periodic bănățean vezi și în: Gheorghe Jurma, *Presa și viața literară în Caraș-Severin*, Reșița, 1978, p. 33; Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între 1919-1941; file de monografie*, p. 160-162.

⁸⁶ L. C., *Adunarea generală a Asociației Culturale Bănățene în Oravița la 23 octombrie n. 1921*, p. 5-6.

⁸⁷ Știri din Caransebeș, în *Foia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 44, 31 octombrie st. v. (13 noiembrie st. n.) 1921, p. 6.

⁸⁸ Sabin EVUȚIANU, *La mormântul lui Ștefan Jianu în 7 noiembrie 1921*, în *Foia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 46, 14 noiembrie st. v. (27 noiembrie st. n.) 1921, p. 2; Elisav, O pioasă amintire

și Muzică din Caransebeș s-a desfășurat în 4 decembrie 1921 în localul Casinei Române. Menționăm că adunarea generală a membrilor l-a ales pe S. Evuțianu în calitate de președinte activ al instituției⁸⁹. În după amiaza aceleiași zile de 4 decembrie de la orele 16:00 s-a desfășurat în sala de festivități al Liceului „Traian Doda” întrunirea Clubului didactic din Caransebeș în care au fost susținute comunicări de specialitate. Printre acestea menționăm expunerea lui S. Evuțianu despre *Virgil Onițiu*, fostul director al Liceului „Andrei Șaguna” din Brașov. Același comunicator a prezentat *Psihologia sentimentelor* în 9/22 decembrie 1921, unde a făcut referiri la situații și tipologii comportamentale, focalizând expunerea pe tipologia fățarnicului, cinicului, canaliei, lașului, remacând că la temelia unei educații stă caracterul persoanei⁹⁰.

Menționăm participarea în calitate de protodiacon la oficierea Sfântei Liturghii de către P.S. Episcopul Iosif Tr. Bădescu în fruntea unui sobor de preoți în Catedrala episcopală din localitate. A slujit în același sobor și în cea de-a doua zi de Crăciun a anului 1921, de data aceasta în frunte aflându-se vicarul episcopal Filaret Musta, secondat de protopopul Andrei Ghidiu. A făcut parte din soborul care a susținut serviciul divin cu prilejul Serbării Botezului Domnului în 6 ianuarie 1922⁹¹. În data de 19 aprilie st. n. 1922 s-a desfășurat cea de-a doua adunare generală a Instituției de Credit și Comerț „Banca Banatului” la care a participat și S. Evuțianu, convocat în calitate de membru în consiliul de administrației al instituției⁹². Poate cea mai de succes conferință a Cercului Didactic din Caransebeș în primul trimestru al anului 1922 a fost aceea pe care a expus-o S. Evuțianu, care a vorbit despre Avram Iancu și evenimentele revoluționare de la 1848-1849 din Transilvania, însoțindu-și comunicarea cu proiecții video. Cu același prilej au mai prezentat asistenței conferințe profesorii: Matei Armaș, Avram Văsculescu, Matei I. Manolescu, Penția, respectiv directorul Comunității de Avere din Caransebeș, V. Ardelean⁹³. Reținem, de asemenea, că în Duminica Tomii în 10/23 aprilie 1922, alături de alți

întru amintirea lui Ștefan Jianu, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 46, 14 noiembrie st. v. (27 noiembrie st. n.) 1921, p. 4; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 87.

⁸⁹ *Adunarea generală a Reuniunii de Cântări și Muzică din Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 48, 28 noiembrie st. v. (11 decembrie st. n.) 1921, p. 7.

⁹⁰ *Conferințele Clubului Didactic din Caransebeș*, în *Ibidem supra*, p. 7; Știri din Caransebeș, *Conferințele Cercului didactic din localitate*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVI, nr. 50, 12 decembrie st. v. (25 decembrie st. n.) 1921, p. 6; Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 88.

⁹¹ *Serbarea nașterii Domnului*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 1, 2 ianuarie st. v. (15 ianuarie st. n.) 1922, p. 6; *Cum s-a serbat Anul Nou și Sfântul Botez în Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 2, 9 ianuarie st. v. (22 ianuarie st. n.) 1922, p. 3.

⁹² *Convocare la a II-a adunare generală a Institutului de Credit și Comerț „Banca Banatului”*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 10, 6 martie st. v. (19 martie st. n.) 1922, p. 8.

⁹³ Știri din Caransebeș, *Conferințele Cercului didactic Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 11, 13 martie st. v. (26 martie st. n.) 1922, p. 6.

preoți, protodiaconul director S. Evuțianu a participat la serviciul divin desfășurat în Catedrala ortodoxă cu acest prilej. Corul mixt care a dat răspunsurile în cadrul serviciului divin a fost condus de profesorul Petru Bancea. Cu acest prilej a fost susținută slujba de parastas în memoria foștilor episcopi ai eparhiei ortodoxe a Caransebeșului, Ioan Popasu și Nicolae Popea, respectiv pentru mecenatul-magnat de origine aromână Emanoil Gojdu⁹⁴.

După oficierea Sfintei Liturghii, a avut loc în după amiaza aceleiași zile, a treia ședință a Sinodului eparhiei ortodoxe a Caransebeșului, convocată în întrunirea generală de către P.S. dr. Iosif Tr. Bădescu. În cadrul discuțiilor care au avut loc, menționăm și interpelarea pe care deputatul sinodal S. Evuțianu a adresat-o P.S. Episcopul I. Tr. Bădescu în legătură cu o adresă la care Episcopul Bădescu trebuia să răspundă, dar nu a precizat nimic până la acea dată. La interpelarea care i-a fost adresată, Episcopul a răspuns, atât deputatului sinodal Evuțianu, cât și celor care participau la Ședința a III-a a Sinodului eparhiei ortodoxe Caransebeș. De asemenea, cu prilejul celei de-a patra ședințe a Sinodului aceleiași dieceze, protodiaconul S. Evuțianu a participat la dezbaterile care au avut loc și semnează procesul verbal de ședință în 13/26 aprilie 1922⁹⁵. Aflat în Craiova în zilele de 1 și 2 iulie 1922, ca urmare a invitației care i-a fost adresată de către dr. Charles Laugier și C. D. Fortunescu, directorul S. Evuțianu a vizitat Cetatea Băniei. Seara de 2 iulie acesta a susținut o conferință despre eroul moșilor și al munților Avram Iancu. Suma care s-a colectat cu acest prilej în cuantum de 20.367 lei a fost transmisă cu proces-verbal de predare Comitetului executiv al Fondului pentru edificarea Statuiei lui Avram Iancu în Cluj⁹⁶.

S. Evuțianu prezintă în mass-media locală în 5 iulie 1922 înștiințarea publică pentru cei interesați să urmeze cursurile Liceului „Traian Doda” Caransebeș începând cu anul școlar 1922-1923. În acest sens, aflăm date semnificative în legătură cu planificarea susținerii examenelor de corigență, diferență și integralitate, care au fost susținute în intervalul de timp 31 august-1 și 2 septembrie 1922. De asemenea, tot cu prilejul susținerii examenelor au fost menționate și clarificate informații în legătură cu posibilitatea susținerii examenelor de către elevii amânați din motive

⁹⁴ Știri din Caransebeș, *Duminica Tomii*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 16, 30 martie st. v. (17 aprilie st. n.) 1922, p. 6.

⁹⁵ Episcop Iosif Tr. BĂDESCU; Alexandru IOANCU, Ședința a III-a a Sinodul eparhial al Diecezei ortodoxe a Caransebeșului, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 17, 24 aprilie st. v. (7 mai st. n.) 1922, p. 3; Episcop Iosif Tr. Bădescu; Ioan Geția, Ședința a IV-a a Sinodul eparhial al Diecezei ortodoxe a Caransebeșului, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 18, 1 mai st. v. (14 mai st. n.) 1922, p. 5.

⁹⁶ S.[abin] E.[VUȚIANU], În noi toți un suflet bate !..., în *Făclia*, anul I, nr. 13, 16 iulie 1922, p. 1; Idem, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 89; Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între anii 1919-1941: file de monografie*, p. 222.

medicale, deplasări cu părinții în afara țării, precum și examinarea particularilor admiși în acest liceu în temeiul normativelor specifice din Vechiul Regat, care au fost desfășurate în perioada 5-9 septembrie. Alte informații făceau referire la examenul de acces în liceu, condițiile admiterii, perioada de înscriere și documentele necesare acestui demers. Au fost făcute precizări și în legătură cu taxa admiterii, dar și excepțiile, respectiv modalitatea de acordare a dispenseselor de la acest regulament, în condiții bine definite de legislația școlară în vigoare în acel moment. Alte informații oferite în atenția celor interesați erau în relație cu primirea, cazarea și masa elevilor și condițiile de acordare a burselor pentru elevii merituosi. Elevii care urmau să stea în gazdă la diferite persoane din localitate aveau obligația să anunțe dirigintei clasei cu datele acestea, iar informația trebuia confirmată de părinții elevului. Candidații care au fost admiși la acest prestigios liceu erau rugați să poarte, atât uniforma liceului, cât și chipiul, ca însemne ale apartenenței lor la această instituție școlară de elită din lumea bănățeană. Toate aceste informații au fost însoțite de Ordinul nr. 36.760-IV/1920 ale Secretariatului General al Instrucțiunii Publice din Cluj și ale Ordinului Ministerului regal al Instrucțiunii Publice și Cultelor de la București nr. 194.256/1921⁹⁷. Anul școlar 1922-1923 a fost deschis printr-un serviciu divin, urmat de alocuțiunea inaugurală a directorului și strigarea catalogului claselor de către diriginții acestora în 21 septembrie 1922⁹⁸. Directorul Liceului „Traian Doda” din Caransebeș a participat la 15 octombrie 1922 în Alba Iulia la Serbările Încoronării Suveranilor României Mari, Regele Ferdinand I și Regina Maria. Acesta a făcut parte în calitate de protodiacon din suita P.S. Episcopul Iosif Tr. Bădescu și a asistat la ceremonialul religios al Încoronării în Catedrala din Alba Iulia fiind invitat să participe de însuși Î.P.S. mitropolitul primat al României Elie Miron Cristea⁹⁹.

În primele zile ale anului 1923, profesorul dr. Pavel Oprișa din Brad, socrul directorului Sabin Evuțianu s-a aflat în vizită la familia Evuțianu în Caransebeș. Cu acest prilej, s-au purtat discuții cu dr. Cornel Corneanu, consilier eperhial, S. Evuțianu și cu dr. Nicolae Ionescu în vederea realizării unei mai bune colaborări interinstituționale între Asociația Culturală din Banat și Astra. Mai mult s-a pus în discuție, cu avizul universitarului

⁹⁷ Idem, *Înștiințare pentru anul școlar 1922-1923*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 29, 17 iulie st. v. (30 iulie st. n.) 1922, p. 3-4; Idem, *Cronica anului școlar 1922-1923*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, publicat de Directorul Sabin Evuțianu și Directorul substituit George Noaghea, Caransebeș, Tiparul Tipografiei Naționale Lugoj, 1923, p. 5-6.

⁹⁸ *Ibidem*, p. 5.

⁹⁹ Sabin EVUȚIANU; George NOAGHEA, *Serbări, reprezentatii, la noi*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 35; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 91.

bucureștean Traian Lalescu, originar din Banat și deputat de Orșova, chiar o eventuală fuziune a Asociației Culturale din Banat cu instituția cultural-națională de la Sibiu. Mai mult, remarca, profesorul P. Oprișă în scrisoarea înaintată Comitetului central Astra, colaborarea pe care o propunea era : „[...] era de dorit ca dezideratul acesta să se îndeplinească cât mai curând în interesul armoniei și eficacității propagandei culturale în Banat”¹⁰⁰.

A asistat în 6 ianuarie 1923 la serviciul divin condus de P.S. Iosif Tr. Bădescu în fruntea unui sobor de preoți cu ocazia sărbătorii Botezului Domnului în Catedrala eparhială. Presa periodică locală notifica cititorul că în urma festivalului „României June” s-au colectat 7.370 lei, printre donatori fiind remarcat și directorul S. Evușianu cu o contribuție de 25 lei¹⁰¹. Același director a fost invitat și a participat în 15/28 ianuarie în comuna bănățeană Mehadia la inaugurarea Casei naționale „Nicolae Cena” din localitate¹⁰². În același an, la început de iulie, S. Evușianu a donat în mai multe rânduri sume de 50 lei, alături de alte personalități, pentru nevoile administrative imediate ale liceului din Caransebeș¹⁰³.

În după-amiaza zilei, S. Evușianu a prezentat o conferință despre Avram Iancu, susținându-și expunerea cu imagini proiectate pe un ecran. Alături de acesta au participat la Serbările din Mehadia următoarele cadre didactice: Iancu Călțun, Nicolae Domășneanu, Dimitrie Soceneanțu, Petre Bancea și 30 elevi. Elevii Liceului „Traian Doda” Caransebeș au pus în scenă, piese de teatru în cadrul unui festival de teatru amator¹⁰⁴. În ziua de 21 februarie 1923, Liceul „Traian Doda” Caransebeș a fost inspectat de către directorul regional al Regiunii Școlare I Timișoara, inspectorul școlar general șef Ioan Petrovici. Oficialul a apreciat activitatea directorului și a cadrelor didactice. De asemenea, a apreciat atât demersurile didactice desfășurate de către profesorii Matei Armaș, Iancu Călțun, I. Costinescu, Nicolae Domășneanu, Filip Pop, Dimitrie Soceneanțu, Avram Vasulescu, cât și activitatea de

¹⁰⁰ Octavian RUSSU; Romul SIMU, *Raportul general al Comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român” asupra lucrărilor sale și a situației acestei instituțiuni în anul de gestiune 1922-1923*, în *Transilvania*, anul 54, nr. 8-9, 1923, p. 342.

¹⁰¹ Petru BARBU; Isidor TĂTARIU, *Dare de seamă și mulțumită publică*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 8, 19 februarie st. v. (4 martie st. n.) 1923, p. 7.

¹⁰² Știri din Caransebeș, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVII, nr. 2, 8 ianuarie st. v. (21 ianuarie st. n.) 1922, p. 6. Ceilalți oficiali confesionali ortodocși care au participat la serviciul divin în fruntea căruia a păstorit Episcopul I. Tr. Bădescu erau: Spiridon Șandru, George Petrescu (protopopi onorifici), dr. Petru Barbu, directorul Institutului Teologic Caransebeș (protopop), teologii George Noaghea, Teodor Șandru (profesori), protodiaconul S. Evușianu, diacon Martin R. Rădoi (funcționar consistorial).

¹⁰³ Sabin EVUȘIANU; George Noaghea, *Danii*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 45.

¹⁰⁴ Iosif Coriolan BURACU, *Serbări culturale la Mehadia*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 2, 8 ianuarie st. v. (21 ianuarie st. n.) 1923, p. 7; Grănicer, *Serbări culturale la Mehadia*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 6, 5 februarie st. v. (18 februarie st. n.) 1923, p. 5-6.

conducere, cea administrativă și social-culturală desfășurată de directorului S. Evuțianu¹⁰⁵.

„[...] Edificiul l-am găsit în ordine și curățenie. Colecțiunile trebuiesc completate cu material didactic necesar. Instituția are 344 elevi. În Internatul Comunității de Avere sunt plasați 144 elevi. Am vizitat internatul. Sunt condițiuni de hrană și igienă acceptabile. În sala de meditație becurile sunt prea sus puse. Pe viitor, internatul trebuie să aibe o baie și o infirmerie bine separată de celelalte încăperi. Corpul didactic în alcătuirea sa de astăzi a catedrelor, mai este necesar încă un profesor de limba latină și elină, un profesor de limba franceză, un profesor de caligrafie și desen și un profesor de gimnastică”¹⁰⁶.

Conferențiarul Cercului de Studii „Prietenii științei” din Craiova, coordonați de inspectorul sanitar dr. Charles Laugier au vizitat în 4 martie 1923 Liceul „Traian Doda” Caransebeș. În 14 aprilie, liceul a fost vizitat de omul politic N. Petrescu Comnen, deputat la acel moment, mai târziu, ambasador al României la Berlin și Vatican, subsecretar de stat și ministru al Afacerilor Străine al României, care a donat suma de 1.000 lei pentru achiziționarea de carte pentru biblioteca liceului¹⁰⁷. În ziua de 28 martie 1923 s-a întrunit în ședință de lucru Comitetul școlar al Liceului „Traian Doda” Caransebeș. Din cadrul acestui organism au făcut parte: dr. George Lăboțiu, judecător și președintele Tribunalului din localitate, Isidor Tătariu, director de Bancă, dr. Rudolf Handler, magistrat, George Baba, pictor și membru al Academiei, inginer Ioan Moldovan, director de Ocol silvic¹⁰⁸.

În prima zi a Sărbătorii Învierii Domnului, protodiaconul S. Evuțianu a făcut parte din soborul de preoți condus de P.S. Iosif Tr. Bădescu. Serviciul divin a avut loc la Crucea din Piața Mare a orașului, iar onorul l-a dat o companie din cadrul Regimentului de infanterie din localitate. Serviciul divin a fost însoțit de muzica fanfarei militare¹⁰⁹. În cea de-a doua duminică de după Sărbătorile Pascale, S. Evuțianu a participat în 3/16 aprilie 1923 la dezbaterile sinodului eparhiei de Caransebeș după ce a asistat la serviciul divin care a avut loc în respectiva zi de duminică unde a activat în cadrul

¹⁰⁵ Sabin EVUȚIANU, George NOAGHEA, *Inspecții și vizite*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 8-9; Idem, *Constatările directorului regional cu ocazia inspecției oficiale*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 23-24.

¹⁰⁶ *Ibidem*.

¹⁰⁷ Idem, *Activitatea extrașcolară și culturală*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 19.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 21.

¹⁰⁹ *Sfințele Sărbători de Paști în Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 14, 2 aprilie st. v. (15 aprilie st. n.) 1923, p. 5. Din menționatul sobor au mai făcut parte: protopopii Andrei Ghidiu și Spiridon Șandru, parohii Petru Barbu și Romulus G. Ancușa, preotul George Noaghea, diaconul Martin Rădoiu, dar și alții.

Comisiei școlare alături de: Petru Bernaz, dr. Valer Braniște, Ioan Marila, Traian Oprea, dr. George Popoviciu, dr. Mihai Groșșianu și directorul Școlii normale din Caransebeș, Ilie Orzescu¹¹⁰. În cursul lunii aprilie 1923, în condițiile discuțiilor purtate la Ministerul Instrucțiunii din București cu privire la descentralizarea sistemului național de învățământ, numele directorului S. Evuțianu este menționat ca fiind potențial candidat pentru numirea sa în fruntea unuia dintre cele cinci Directorate regionale pentru învățământ ce urmau a fi înființate în Ardeal, Banat și Crișana¹¹¹. Menționăm că, începând cu data de 1 mai 1923, S. Evuțianu a fost detașat în funcția de Inspector șef al învățământului secundar din Regiunea I Școlară Timișoara, în baza Ordinului nr. 41.325/1 mai 1923 al ministrului Instrucțiunii publice dr. C. Angelescu, documentul fiind contrasemnat de Iuliu Valaori, secretarul general al ministerului de resort¹¹².

În cursul lunii mai 1923, liceul a fost vizitat de scriitori, printre care, îi menționăm pe Alexandru Cazaban, Victor Eftimiu, Ioan Minulescu, Mircea Rădulescu, Liviu Rebreanu etc. Totodată, remarcăm că instituția a fost vizitată de matematicianul și universitarul Victor Vâlcovici, care în acele momente a îndeplinit funcția de Rector al Școlii Politehnice Timișoara. În luna iulie 1923 liceul era vizitat de absolvenții Școlii Superioare de Silvicultură București coordonați de către directorul instituției, profesorul Constantin Sava-Gaiu, respectiv de elevele Școlii Normale din Brăila în coordonarea profesoarei Atena Șerbănescu¹¹³. Revenit pentru câteva zile de la Timișoara unde fusese numit inspector general șef al Regiunii 1 de Învățământ pentru învățământul secundar, S. Evuțianu a asistat împreună cu foștii colegi de la Liceul „Traian Doda” la serbările instalării noului părinte protopop ortodox al Oraviței, Virgil Musta. Eveniment important în istoria locului, în care au fost implicați, atât preoții din protopopiatul

¹¹⁰ *Duminica Tomei în Caransebeș*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 15, 9 aprilie st. v. (22 aprilie st. n.) 1923, p. 5; Episcop Iosif Traian Bădescu; Cornel Cornean, *Ședința a III-a a Sinodului eparhial al Diecezei ortodoxe române a Caransebeșului*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 16, 16 aprilie st. v. (29 aprilie st. n.) 1923, p. 3-4

¹¹¹ *Noile Directorate regionale pentru învățământ*, în *Unirea*, anul XXXIII, nr. 16, 21 aprilie 1923, p. 3; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 93. S. Evuțianu urma să fie numit în funcția de inspector general șef al Directoratului Regional al Crișanei cu sediul în Oradea.

¹¹² Sabin EVUȚIANU; George Noaghea, *Cronica anului școlar*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 6; Ibidem, *Tabloul nominal al profesorilor în anul școlar 1922-1923*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 14; George Noaghea, *Cronica anului școlar*, în *Anuarul V al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul 1923-1924*, publicat de Directorul substituit George Noaghea, Caransebeș, Tiparul Tipografiei Diecezane, 1925, p. 5-6; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 92-94.

¹¹³ Sabin EVUȚIANU; George Noaghea, *Inspecții și vizite*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 8.

bănăţean, cadre didactice de la şcolile rurale şi urbane din zonă, precum şi fanfare, respectiv reuniuni corale din judeţul Caraş¹¹⁴.

În ziua de 15 iulie 1923, liceul a fost inspectat de către dr. Constantin Angelescu, ministrul Instrucţiunii Publice şi Cultelor în Guvernul prezidat de Ion I. C. Brătianu. Ministrul a fost însoţit în această inspecţie şcolară de secretarul general al învăţământului secundar din România, profesor Iuliu Valaori. Înalţii oficiali guvernamentali au apreciat, atât activitatea desfăşurată de către corpul didactic din liceul caransebeşan, cât şi felul cum era administrat acesta, drept pentru care, oficialii au notat în Cartea de Aur a instituţiei următoarele cuvinte:

„[...] Vizitând acest liceu nu am decât o singură dorinţă, ca liceele din ţară să aibă instalaţiile liceului acestuia şi să fie întreţinut ca acesta. Aduc cele mai călduroase mulţumiri Directorului Liceului şi întregului corp profesoral. 15/VII/1923, Dr. C. Angelescu ministrul Instrucţiunii”¹¹⁵.

În perioada 7-10 iulie 1923 sub preşedenţia universitarului bucureştean Traian Lalescu s-a desfăşurat pentru elevii claselor terminale din Liceul „Traian Doda” Cranasebeş examenul de maturitate (Bacalaureat). După susţinerea probelor şi afişarea rezultatelor s-a desfăşurat la Restaurantul „Pomul verde” din localitate banchetul de final al activităţii comisiei de bacalaureat din sesiunea iulie 1923 la care a participat şi inspectorul general şef al învăţământului secundar din Regiunea şcoară 1 Timişoara, vicepreşedintele comisiei¹¹⁶. În 26 august s-au desfăşurat lucrările Consistoriului diecezan Caransebeş sub prezidiul eparhiotului ortodox Iosif Tr. Bădescu. Printre asesorii şcolari convocaţi cu acest prilej a fost şi S. Evuţianu¹¹⁷. Acesta a fost învestit reprezentant ministerial pentru o perioadă de trei ani între 1921-1923 şi a fost delegat să asiste la examenele de maturitate (Bacalaureat), susţinute în Liceul confesional reformat Kun din Orăştie. Acesta a constatat grave nereguli, atât de la legea învăţământului, cât şi de la procedurile desfăşurării examenelor de maturitate. În atare condiţii, inspectorul general şcolar S. Evuţianu a ordonat suspendarea examenului de maturitate la Liceul din Orăştie pe motiv de ilegalitate demonstrată, vicierea examenului şi încălcarea procedurilor, aprobate prin

¹¹⁴ DAN., *Serbările instalării noului protopop al Oraviţei*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 18, 30 aprilie st. v. (13 mai st. n.) 1923, p. 6.

¹¹⁵ Sabin EVUŢIANU; George Noaghea, *Inspecţii şi vizite*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeş pe anul şcolar 1922-1923*, p. 9.

¹¹⁶ *Examenul de maturitate la Liceul „Traian Doda” Caransebeş*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 27, 2 iulie st. v. (15 iulie st. n.) 1923, p. 7. Printre alte cadre didactice ale liceului caransebeşan, care au participat în cadrul acestei Comisii de maturitate în perioada 7-10 iulie 1923, remarcăm pe: George Noaghea (director substituit), Matei Armaş, Petru Bancea, Iancu Călţun, Nicolae Domăşneanu, Matei Manolescu, George Neamţiu, Filip Pop, George Popescu-Sura, Avram Văsculescu, ş.a.

¹¹⁷ Ştiri din Caransebeş, *Consistoriul plenar*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 35, 29 august st. v. (7 septembrie) 1923, p. 5.

ordin de ministru. S. Evuțianu a solicitat în scris ministerului de resort ca Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie să fie mutat în edificiul deținut anterior de Liceul confesional reformat din localitate¹¹⁸.

În perioada în care a activat ca director, S. Evuțianu s-a îngrijit de apariția primelor trei anuare ale acestei instituții de învățământ, iar al patrulea a fost elaborat în colaborare cu directorul substituit George Noaghea, cel care i-a succedat la conducerea Liceului „Traian Doda”. Acestea sunt veritabile documente de istorie școlară, dar nu numai, fiind și expresia unei viziuni originale a directorului Evuțianu, asupra modului în care trebuia redactat și ce trebuia să cuprindă aceste documente reprezentative ale evoluției școlare, sociale, instituționale¹¹⁹. Începând cu data 31 august 1923, S. Evuțianu a fost transferat pe postul de Științe naturale de la Liceul timișorean „Constantin Diaconovici Loga”. Inspectorul șef general al Regiunii Timișoara la avansarea sa în cadrul uneia dintre direcțiile Ministerului Instrucțiunii Publice a notat, referindu-se la directorul S. Evuțianu: „[...] În tot timpul, d-l. Evuțianu s-a remarcat ca o podoabă a învățământului, fie la catedră, fie în administrația și controlul școlilor”¹²⁰.

Transferul său a fost realizat în temeiul Ordinului nr. 97.601 din 26 septembrie 1923 al Ministerului Instrucțiunii Publice și este semnat de dr. Constantin Angelescu, titularul de resort și contrasemnat de secretarul general I. Valaori. În baza aceluiași document, S. Evuțianu a fost menținut în funcția de inspector general șef cu delegație pentru învățământul secundar din Regiunea 1 Școlară Timișoara¹²¹. În decursul lunii octombrie, familia Evuțianu (soția Eugenia, fiica Ligia-Regina și fiul Gelu Horia Sabin), s-a mutat cu domiciliul de la Caransebeș în Timișoara¹²². Numirea sa în fruntea sistemului educațional, ca inspector general șef pentru învățământul secundar din Regiunea Școlară I Timișoara a fost dincolo de orice fel de dubii, un prilej de bucurie. Nu trebuie ignorată din această perspectivă nici nostalgia directorului Evuțianu, pe care el însuși o surprinde prin cuvintele unui mesaj, în care își reamintește de fostul său director de la Institutul Teologic și Pedagogic din Arad, Roman Ciorogariu, episcopul ortodox de mai târziu al Oradiei:

¹¹⁸ Sabin EVUȚIANU; George NOAGHEA, *Inspecții și vizite*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1922-1923*, p. 19; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 83-84.

¹¹⁹ *Ibidem*, p. 84-86; Redacția, *Bibliografie*, în *Foaia Diecezană*, anul XXXVIII, nr. 16, 16 aprilie st. v. (29 aprilie st. n.) 1923, p. 7.

¹²⁰ Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 99.

¹²¹ George NOAGHEA, *Cronica anului școlar*, în *Anuarul V al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1923-1924*, p. 6.

¹²² Sabin EVUȚIANU, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 93.

„[...] Mă paște o amintire ... despre un fost director al meu. Se apropia clipa despărțirii. Pășea rar, tăcut, contrar obiceiului ... Ajuns înaintea seminariului-o seară melancolică – sbuciumul sufletesc i se descarcă în lacrimi ... Privim seminariul „său” ... de la seminar îmi aruncam privirea asupra directorului „său” ... și atunci am simțit, că acest om, directorul ... trebuie să-și fi lăsat pentru totdeauna o parte din sufletul său acestor ziduri ... I-am respectat durerea, am tăcut ... și l-am admirat. Azi îl înțeleg ... Mă opresc în pragul acestui liceu și ... simt că s-a smuls ceva din sufletul meu”

*

Am păstrat curățenia zidurilor, așa cum le promisem în 1919, dar am înnoit duhul care străjuie înlăuntrul lor. Încrederea obștei, - alipirea, dragostea, și unitatea de acțiune a colegilor, - bunul simț și înțelegerea elevilor, au dat strălucire acestui duh nou, românesc, între zidurile curate și dincolo de ele, departe ... Plec înduioșat, dar și mângâiat în conștiință¹²³.

Discursul de bun rămas rostit de S. Evuțianu a avut loc în prezența noului director, a foștilor colaboratori, colegi și elevi în ziua de 13 octombrie 1923. S-a organizat în cinstea fostului director o serbare de către George Noaghea cu sprijinul profesorilor Matei Armaș, Iancu Călțun, Avram Văsculescu în care foștii colegi și-au luat un emoționat rămas bun de la fostul lor director și coleg, profesorul Sabin Evuțianu¹²⁴. Acesta a fost alături de caransebeșani și în anii care au urmat, atât la comemorarea jubileului de 25 ani de la înființare (21 iunie 1933), cât și la punerea pietrei de temelie a clădirii viitorului internat școlar al liceului (18 martie 1934), respectiv la inaugurarea și darea în folosință a edificiului respectiv în prezența ministrului dr. Constantin Angelescu în ziua de 6 octombrie 1935, dar și la dezvelirea și inaugurarea monumentului fostului episcop ortodox al Caransebeșului Ioan Popasu¹²⁵.

¹²³ Sabin EVUȚIAN, *La despărțire*, în *Anuarul IV al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul 1922-1923*, publicat de Directorul Sabin Evuțianu și Dir. Subst. George Noaghea, p. 3; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 82.

¹²⁴ George NOAGHEA, *Activitatea extrașcolară a profesorilor în Anuarul V al Liceului de Stat „Traian Doda” din Caransebeș pe anul școlar 1923-1924*, p. 25.

¹²⁵ I. BÂNCIULESCU, *Marile serbări culturale din Caransebeș*, în *Dimineața*, anul XXXI, nr. 10.341, 9 octombrie 1935, p. 9; *Marile serbări de la Caransebeș*, în *Universul*, anul 52, nr. 278, 9 octombrie 1935, p. 10; Matei Armaș, *Încercători tot înainte*. Lucrare închinată „Asociațiunii Liceului Traian Doda” Caransebeș, Tiparul Tipografiei Diecezane, 1937, p. 9, 30, 50; Sabin Evuțianu, *Clipe trăite*, prezentată de Anton Ilica, p. 138; Constantin Brătescu, *Orașul Caransebeș între anii 1919-1941: file de monografie*, p. 222.